

EIDES

Joves i espiritualitat

Glòria Andrés (coord.)

JOVES I ESPIRITUALITAT

Glòria Andrés (coord.)

Presentació	3
Marina i Blanca	5
Miquel i Jordi	12
Andrea i Borja	18
Mateo i Irene	25
Clara i Nepo	33
Sanja i Ares	39

Glòria Andrés. Ha estat mestra d'Educació Primària durant més de quaranta anys. Membre de l'àrea d'espiritualitat (EIDES) de Cristianisme i Justícia.

Mateo Aventín. Educador social i jurista especialitzat en Drets Humans. Treballa al Senegal per la Delegació Diocesana de Migracions.

Jordi Balsells. Té expertesa en l'ocupabilitat de persones en situació vulnerable, col·labora en diverses entitats socials.

Blanca Belsa. Graduada en Química per l'Institut Químic de Sarrià (IQS). Actualment, estudiant de doctorat a l'Institut de Ciències Fotòniques de Barcelona.

Borja Bley. Fisioterapeuta i estudiant de biomedicina a la Universitat de Barcelona (UB). Membre de l'equip MAG+S.CAT.

Clara Cardoner. Nutricionista. Professora de Ciències a secundària. Vinculada als jesuïtes de Sant Cugat i a la Fundació Migra Studium.

Andrea Corres. Psicòloga social. Acabant la seva tesi doctoral a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). Forma part de la CVX-La Vinya-Galilea.

Nepo García-Nieto. Graduat en Dret i Relacions Internacionals, treballa a un centre d'investigació sobre política i economia internacional.

Miquel Mas. Metge, MIR de radiologia. Voluntari del Projecte Sostre i de la Fundació Migra Studium.

Ares Mateus. Educadora social a Arrels Sant Ignasi. Coordinadora MAG+S Lleida. Monitora a l'Espai Sant Ignasi de Lleida.

Irene Oliva. Economista especialitzada en Economia Aplicada enfocada en temes de salut, ecologia i pobresa. Vinculada al Casal Loiola i a una comunitat Intermagis.

Sanja Rahim. Politòloga especialitzada en Migracions i Diversitat. Treballa al Senegal per la Delegació Diocesana de Migracions.

Marina Sampayo. Graduada en Filosofia, Política i Economia. Membre del seminari social i del grup de lectura de joves de Cristianisme i Justícia. Forma part de la comunitat Intermagis del Casal Loiola.

Edita Cristianisme i Justícia. Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona
+34 93 317 23 38, info@fespinal.com, www.cristianismeijusticia.net

Imprimeix: Ediciones Rondas S.L. Dipòsit Legal: B 7193-2023
ISBN: 978-84-9730-532-7, ISSN: 2014-6531, ISSN (virtual): 2014-6558

Edició: Santi Torres. Traducció i correcció: Núria Garcia Caldés

Maquetació: Pilar Rubio Tugas. Abril 2023

PRESENTACIÓ

El mes de febrer de 1990 naixia una nova col·lecció dins les publicacions del centre d'estudis Cristianisme i Justícia. A la col·lecció Quaderns, que feia anys publicava les aportacions dels seminaris social i teològic del centre, s'hi afegia la col·lecció Ajudar des del seminari de l'Escola Ignasiana d'Espiritualitat (EIDES).

Aquest quadern núm. 100 que teniu a les mans és fruit del camí que ja fa 32 anys que es va iniciar. Quan ens plantejàvem què voldríem oferir amb motiu d'aquest número rodó vam pensar que seria interessant donar veu a persones que havien nascut durant aquests 32 anys. Sempre parlem sobre els joves, però... què hi diuen ells i elles? Així, vam convocar un grup de 12 joves, perquè parlessin en primera persona sobre què senten, què pensen i com viuen la seva espiritualitat.

El contacte amb aquestes noies i nois ens ha arribat, sobretot, a través dels seus acompanyants. Tenen en comú que coneixen l'espiritualitat ignasiana o hi estan vinculats d'una manera o altra, però no tots són cristians ni tots són creients. Ens va sorprendre de seguida la seva disponibilitat, que agraïm moltíssim.

Vam fer una primera reunió en el format que ara en diuen híbrid, presencial i virtual, ja que alguns viuen fora de Barcelona i també de Catalunya. La proposta era que es trobessin per parelles per conversar i que enregistressin la seva conversa per poder transcriure-la posteriorment. No es tractava de trobar-se per fer un cafè i xerrar de tot i res sinó de preparar-se, triar un lloc significatiu i compartir en profunditat la seves vivències des del respecte mutu, l'acolliment i l'escolta atenta.

La conversa és un element central en l'espiritualitat. On hi ha comunicació hi ha vida, i la paraula compartida és com un canal en què a través dels mots ens vinculem els uns als altres. Poques coses hi ha més agradables, estimulants i fecundes que una bona conversa! Quan la paraula compartida és honesta, compartim el que som des del que vivim, creiem i desitgem. Parlar així és exposar-se, perquè ens fa vulnerables, però la pròpia vulnerabilitat connecta amb la dels altres i aleshores podem construir plegats. La conversa és una manera de relacionar-nos, de créixer personalment i espiritualment.

Amb l'objectiu de centrar la trobada, els vam demanar que es disposessin a acollir la paraula de l'altre, a evitar el judici, a deixar espais abans de respondre per poder

rebre millor el que diu l'altre, sense por dels silencis plens de Vida. El ritme serè de la conversa permet no deixar-se endur per les idees i obrir-se a les vivències. Sobre les idees es discuteix, sobre les vivències s'aprèn.

Amb l'objectiu d'ajudar a la conversa espiritual però demanant que fos la seva experiència personal i l'Esperit qui guiés aquest moment, els vam facilitar unes preguntes obertes: Tens consciència de viure una espiritualitat? En què? Què t'ha portat fins aquí: llocs, moments, persones...? Què t'ha ajudat a conèixer i a créixer en la teva vida espiritual? Amb quines dificultats t'has trobat? Tot aquest camí recorregut, cap a on et porta?

En aquestes pàgines trobareu els dotze joves que tot conversant per parelles parlen d'espiritualitat, religió, comunitat, pregària, fraternitat, fe, ego, natura, Esperit, amor, buit, alliberament, cristianisme, serenor, pèrdua, superficialitat, quotidià, sacrifici, agraïment, pressa, islam, silenci, Regne de Déu, transformació, dolor, bondat, por, testimoni, Jesús, creences, parella, compassió, família,...

Son un testimoni que segur que interpel·la també la nostra espiritualitat, amb independència de l'edat que tinguem.

Glòria Andrés

«Deixar lloc perquè hi pugui entrar Déu... és per a mi un repte»
(Marina)

«Els Exercicis van ser com una manera de tornar a confiar en el Senyor que m'estima» (Blanca)

Marina Sampayo (M). La meva família és cristiana i sempre l'he viscut a casa, aquesta fe. De fet, quan vaig néixer els meus pares eren molt joves i jo des de ben petita anava amb ells quan feien trobades i recessos amb altres persones de la seva edat. O sigui, que he crescut en aquest ambient, i m'agradava. M'agradava anar amb els meus pares a les pregàries i que em portessin a tot arreu. A més, ells pertanyen a una associació que es diu Institució Teresiana, i jo vaig anar a un col·legi de les teresianes on també em van educar en la fe i on vaig participar en grups de joves. Després he anat voltant per altres llocs, però aquest origen em va marcar molt.

Blanca Belsa (B). Per a mi també té un paper molt important, la meva família. Igual que tu he nascut en una família cristiana, i van ser sobretot els meus pares els qui em van educar en la fe des de ben petita; per exemple, resaven amb nosaltres abans d'anar a dormir.

També vaig anar a una escola cristiana i això em va marcar molt, les meves amistats creixien en la fe. Gràcies a Déu, vam tenir un grup molt maco on el fet de viure la fe era el més normal. Després, ja quan vaig ser adolescent, vaig començar a sovintejar un club on hi havia grups de fe per a aquesta edat. Possiblement, el que més em va marcar van ser els estius que anàvem de campaments o de colònies, i allà era com viure d'una manera molt intensa, amb molt d'acompanyament per part de religioses i sacerdots. Però, a mi, el que més em va ajudar era tenir aquella figura del responsable de grup, de la monitora, una mica més gran que jo. Veure com ella vivia la fe en el seu entorn amb les seves amigues creava admiració i em va ajudar molt. Tot això va ser a l'escola. Més tard vaig estudiar a l'Institut Químic de Sarrià, dels jesuïtes. Recordo que allà teníem discussions filosòfiques perquè hi havia altres persones amb perspectives diferents, altres tarannàs i maneres de veure la fe.

M. Haves anat sempre al mateix col·legi?

B. Sí, jo vaig anar sempre a la mateixa escola. Sempre una mateixa manera de fer, que no és millor ni pitjor, és simplement diferent. Quan vam arribar a la universitat, tot i que continuava havent-hi gent cristiana i catòlica, hi havia també altres vivències i maneres d'expressar la fe. Durant els quatre anys de carrera va ser molt enriquidor. Precisament allà, a l'IQS, vaig conèixer el Casal Loiola,¹ per un company que va estudiar al Sant Ignasi i que em va animar a anar-hi.

M. Jo vaig anar canviant d'escola i d'entorn. Quan vaig arribar a la Universitat Pompeu Fabra vaig conèixer un grup de la Diòcesi que es diuen els SAFOR.² Allà em vaig trobar amb gent catòlica d'altres ambients: noies que venien de l'Opus, gent que venia de Regnum Christi, uns altres dels Caputxins... i va ser com entendre molt més l'Església, saps? També amb persones d'altres realitats molt diferents a la meva. Va ser com sortir de la pròpia bombolla i entendre que hi ha moltes maneres de viure.

B. A mi també em fascina veure la diversitat de l'Església i que coincidim en l'essencial. Varietat de maneres de fer, varietat de maneres de pregar, de professar Déu... tot això em fascina

perquè veig Déu parlant-li a cada persona des del com és ella. I això em meravella.

M. Jo vaig arribar al Casal Loiola una mica així. A la meva parròquia, durant l'adolescència, vaig viure de manera comunitària (campaments, pasqües...), però anava veient que no era la meva manera de fer i de viure l'espiritualitat. No hi acabava d'encaixar, fins que vaig arribar aquí al Casal. I tu, ara? Per on et mous?

B. La veritat és que estic tocant moltes tecles alhora. Jo sempre he crescut al Regnum Christi³ i encara continuo tenint allà el meu grup de fe. Sobretot perquè són les meves amigues de tota la vida i trobar-te un dia a la setmana amb elles i compartir una estona de pregària és molt maco. Potser no és el lloc en què en aquests moments encaixo més, però l'amistat ajuda molt a créixer en la fe. Alhora estic amb la Diòcesi de Barcelona, al grup Joan Roig, un grup de joves professionals. És el que parlàvem abans, viure la diversitat de l'Església m'ajuda molt, i veure també que hi ha vida als grups de fe més enllà de l'escola o la universitat és força interessant. És una edat en què et quedes una mica com penjada, encara no hi ha pastoral familiar i ja no ets universitària... i ara què? També m'ha ajudat molt l'espiritualitat ignasiana i el fet de col·laborar en el Casal en les

1. El Casal Loiola és un espai al centre de Barcelona «que promou el creixement humà, social i espiritual de les persones inspirat en el carisma ignasià propi de la Companyia de Jesús i de les Comunitats de Vida Cristiana (CVX) per contribuir a una societat millor» (text de la web del Casal).
2. SAFOR, sigles del Servei d'Atenció i Formació Religiosa. Un servei de pastoral universitària que l'Església catalana ofereix a les universitats públiques.
3. Regnum Christi és un moviment catòlic internacional amb laics, persones consagrades i la congregació religiosa dels Legionaris de Crist.

confirmacions com a catequista, en les pregàries, «en l'adoració» dels dijous. L'espiritualitat ignasiana m'ajuda molt a pregar, a trobar-me amb Déu... Ho vaig descobrir a través d'uns Exercicis espirituals i ha canviat molt la meua manera de fer pregària i d'entendre Déu.

M. Jo, el primer cop que vaig anar d'Exercicis, vaig participar en una cosa que vaig trobar a Internet. Sabia que hi havia diferents propostes d'estiu de Magis,⁴ vaig mirar què hi havia i vaig dir... «això té bona pinta!» i m'hi vaig apuntar. Però no sabia que eren en silenci!

B. Quan ho vas saber?

M. Va ser quan vaig arribar. Però va ser una experiència brutal, segurament també per aquesta sorpresa, saps? No coneixia ningú, no sabia... Després vaig pensar, «quina inconsciència, Marina!». Bé, el primer dia va ser dur, però després s'ha anat convertint en una cosa que m'ha marcat profundament i que m'ajuda. Gairebé ja és una addicció: necessari anar-hi, aturar-me, tenir unes pautes que m'ajudin a interioritzar... Si no el dia a dia és una mica «atropellador».

B. Sí, per a mi també, la veritat. Jo ho vaig conèixer precisament per aquest amic de la Universitat, el mateix que em va ensenyar el Casal Loiola. En acabar la Universitat vaig marxar un any a Colòmbia, en voluntariat i missió. Personalment, va ser un any molt

dur. Res va anar com esperava. Vaig marxar molt confiada en Déu, sense triar el destí, només disposada a deixar que m'enviessin «allà on fos», on Déu vulgui... Però allà tot plegat va ser molt difícil, molt costa amunt. De fet, la relació amb Déu se'n va ressentir. «Vaig posar-ho tot en les teves mans, vaig confiar en tu pensant que era el que volies de mi, i ara està sortint tot malament!» Va ser llavors quan la religiosa que m'acompanyava em va dir: «Per què dius que surt malament? Surt malament als ulls de qui? Als teus o als ulls de Déu?». I això em va fer pensar. No obstant, seguia trencada i ressentida, i va ser llavors quan aquest company em va dir: «Escolta, jo marxo d'Exercicis a l'estiu, he pensat que podria ajudar-te, per què no vens?». I m'ho vaig pensar, i vaig dir que sí. Sobretot perquè no volia estar enfadada o decebuda amb Déu, volia tornar a confiar en el Senyor. A casa em deien, i amb raó: «Tornes d'un any d'estar amb religioses i ara te'n vas d'Exercicis? Què fas?». Però hi vaig anar i allà va començar un altre procés, un procés que va durar dos anys perquè l'any següent vaig tornar-hi. Per tant, no va ser curt. Fins i tot ara no entenc del tot el que va passar, però, sigui com sigui, per a mi els Exercicis van ser com una manera de tornar a confiar en el Senyor que m'estima, que vol el millor per a mi. I sobretot vaig descobrir aquest viure des de l'agraïment i viure la meua fe en el dia a dia. Com poder estar pregant sempre i poder dedicar el meu dia al Senyor, i això va ser, no sé...

---

4. Magis es una proposta de vida cristiana des de l'espiritualitat ignasiana per a joves de 18-30 anys, universitaris o professionals.

M. I ara? Ara sents que ho vius?

B. A veure, un dels punts que a mi em costa més és el constant moviment de la vida diària: no parar, anar d'aquí cap allà... Com anar renovant aquesta experiència? Entre la COVID i altres temes, no he pogut anar a Exercicis i sento que aquesta flama que queda molt encesa quan en tornes ha anat baixant. Durant molt de temps sí que seguia fent pregària cada dia. La llibreta m'ajudava molt, m'ajudava escriure les meves pregàries... Però és veritat que, en tornar a la rutina habitual i a més la pandèmia... A més, les exigències de la vida s'han multiplicat per deu, i això fa que vagis més cansada i que la flama es vagi apagant. Sí, sé que són excuses i que també podria dir: «Ostres, això és important i ho vull cuidar!», però la realitat és que a vegades la vida no em dona per tot. I tu com ho portes?

M. Jo sí que sento que una cosa ha anat canviant. Abans vivia moltes experiències. Començava l'any i ja tenia tot el «calendari de la fe» ple, saps? Per Cap d'Any ens en anem a Taizé, després la Pasqua, després l'estiu, que si uns campaments, un cap de treball, Exercicis... Moments intensos de pujada i després el dia a dia més de baixada. Així ha estat sobretot durant l'adolescència i la universitat. Però ara tot es va anivellant més: les pasqües no són un èxtasi com abans, però el dia a dia es va tornant més ric. Pel que vaig parlar amb amics que també són creients això passa. Ara el que m'ajuda és reunir-me amb la meva comunitat, i després tenir un acompanyant. Les trobades amb l'acompanyant em fan tenir més pre-

sent el dia a dia, ni que sigui per l'excusa de dir-li «li he d'explicar alguna cosa al meu acompanyant d'aquí dues setmanes» (*riu*). Sí que sento que la fe s'ha anat com «anivellant» i això potser és perquè a poc a poc va esdevenint una fe més adulta.

B. Sí, sí... és veritat. I ara que en parlaves, pensava que enmig de la moguda de la vida diària, i de no poder pregar tant com m'agradaria, sí que hi ha coses que m'han ajudat a mantenir la flama. L'acompanyament, per a mi, ha estat clau; també les estones d'Adoració m'ajuden molt; les eucaristies del diumenge, i més encara, si algun dia hi puc anar entre setmana; i sobretot els grups de fe: ajuda molt trobar-te gent com tu que amb totes les dificultats vol créixer en la fe i vol apropar-se més a Déu.

M. A mi, una de les coses que se m'han fet més difícils d'entendre és que Déu no és proporcional. Com et sents d'immensament estimada, com no t'exigeix, com ho diria... estar al mateix nivell. És una cosa que m'ha costat d'acceptar, perquè no respon a les lògiques de proporcionalitat. És el que tu deies abans, de viure agraïts. Al final sembla que ens és més fàcil viure des de l'exigència (he de fer això, he de fer allò...) que no viure des de l'agraïment. Però em penso que és una cosa que a poc a poc vaig aprenent.

B. Totalment d'acord, cent per cent. A vegades sí que penso, «ai que no estic fent pregària! Ai que no sé què!». Però, en el meu cas, no tant des de l'exigència sinó més des d'un: «Ostres, quina pena!». Perquè sé el que m'ajuda, sé

que em canvia la vida, em canvia el dia si jo començo el dia fent pregària i «quina pena que no sàpigues trobar el moment o trobar l'energia» o, «si us plau, Senyor, ajuda'm! perquè és que et necessito». És més això... I tens raó amb el que deies de com canvia la vida el fet de viure des de l'agraïment. Et surt molt més donar-te als altres perquè quan te n'adones que tot això se t'ha donat, que t'ho ha donat Déu per amor, és com que ho vols compartir i vols que els altres ho sàpiguen, que sàpiguen que Déu els estima. Al final dius... «jo vull viure així, jo vull viure perquè l'altre sàpiga que Déu l'estima».

M. I ara? Què és el que t'ajuda a tenir això present en el teu dia a dia? A mi, per exemple m'ajuda molt veure que hi ha més gent que vol cuidar la seva fe, viure la vida d'una altra manera... Per exemple, a Cristianisme i Justícia tenim un grup de lectura format per persones joves, i pots ser testimoni de com hi ha gent que compromet la seva vida, sigui des de la fe o des de qualsevol altre lloc. Compromet la seva vida i no es resigna a viure sense esperança, vivint només per «anar fent», amb apatia... Veure que hi ha persones així em dona molta força i m'acaba ajudant a viure enmig d'aquest món que vivim. *(silenci llarg)*

B. Sí, estava pensant que aquesta comunitat, sigui el grup de lectura o una església plena de joves a mi també em dona molta força, això. Veure que l'Església no és només de gent gran, que hem d'estar molt agraïts a la gent gran però que també hi ha un futur, no? A vegades es critica molt la gent jove, però també hi ha molta gent jove

que compromet la seva vida i a mi això m'ajuda molt. En el meu cas concret... em caso la setmana que ve! M'ha ajudat molt viure-ho amb la meua parella. Tots dos sabem que vivim per Déu i pel Senyor i que la nostra missió com a matrimoni és aquesta: transmetre la fe, si Déu vol, als nostres fills, però també a tothom allà on siguem. I viure-ho acompanyada també amb ell com a missió i vocació m'ha ajudat molt.

M. Que fort!... I ell és creient?

B. Sí, ell és creient. La veritat és que ha estat un procés molt maco perquè tots dos hem crescut en una família cristiana, en una escola cristiana però amb formes de viure la fe molt diferents. A un li ajudaven unes coses i a l'altre unes altres. Ens hem escoltat, i ens hem anat obrint l'un a l'altre. Hem tingut estones de resar junts, sobretot durant la pandèmia! Això crec que és el que ens ha ajudat més, resar junts i que cadascú tingués un acompanyament.

M. La meua parella, en canvi, no és cristiana, és agnòstica, i alhora també crec que m'ha fet créixer en la fe d'una manera brutal. I és una cosa que m'ha sorprès molt, saps? Perquè no sé, al principi pensava... «ostres, quin hàndicap, com ho compartiré?, potser es pensa que estic una mica "tocada"...» Però no, vaig veure que ell també era una persona que vivia una espiritualitat, no cristiana ni de cap religió, però sí que necessitava els seus moments de retirar-se. De fet, jo li vaig passar la manera de fer l'examen ignasià i ell més o menys l'acaba fent, com una manera de situar-se en la vida, de recordar... No m'ho esperava i crec que

és un regal de Déu. Crec que com a creients podem aprendre molt de gent que no ho és i que ens poden qüestionar i fer canviar coses de nosaltres mateixos.

B. Sí, totalment d'acord. Déu et sorprèn de diferents maneres i mai se sap... A cadascú li dona el que necessita en el moment que ho necessita. I és un misteri, com a una persona pot ajudar-la una cosa i a una altra, una cosa totalment diferent. I estic molt d'acord amb tu. M'he trobat amb persones que no són cristianes, o que no es diuen cristianes, però que en canvi, tenen una vida espiritual molt fonda i amb un desig de trobar la veritat o de buscar alguna cosa més, de donar-se als altres... En això també hi veig Déu, saps? Penso, és que allà també hi és Déu, en aquella persona... Ah i podríem parlar igual dels creients d'altres religions... com Déu es manifesta de diferents formes i segons cada persona.

M. Sí, fins i tot pots anar amb una comunitat de religioses en una missió durant un any, i al final descobrir que no és el teu lloc.

B. Sí, sí. Totalment, totalment. Per això, que Déu ens sorprèn sempre.

M. Ara pensava que potser el moment que vaig començar a sentir que Déu va ser quan als 14 anys vaig marxar un any fora, i va ser molt fort perquè... és clar, jo anava a missa amb els meus pares i anava al col·le, i després del col·le tenia el grup de fe i tot era molt fàcil. I de cop estava en un lloc totalment diferent, i va ser un moment on «ostres,

ningú no em porta a missa!». I llavors vaig començar a anar-hi sola i aquí el canvi... Vaig començar a sentir que Déu tenia una relació personal amb mi. Podia haver estat diferent i acabar passant olímpicament del tema, però va anar com dic... No sé per què ho deia, això, però ara m'ha vingut al cap.

B. Sí, sí que és veritat que, almenys amb les persones que hem estat educades en la fe des de petits, ha d'haver-hi aquest moment de consciència que ja no ho fas perquè els teus pares t'hi porten, que ho fas perquè tu mateix vols fer-ho i, normalment, aquest canvi és perquè hi ha hagut una trobada amb Déu real. Normalment si tu t'has sentit estimada per Déu a través d'alguna experiència, o en algun... no sé, en algun moment de la teva vida és quan vols realment continuar per aquí.

M. Tu tens un moment així, ara. Vull dir de canvi de vida, oi? Com penses que seguiràs vivint la teva fe?

B. Bé, no sé si he tingut gaire temps per pensar-hi, però durant aquesta etapa del nuviatge hem anat veient el que era important per als dos. Per exemple, un dia la setmana o anàvem a l'Adoració a Casp⁵ o si no trobàvem un altre espai per pregar o anar a missa els diumenges. Tot això ho mantindrem. I després cadascú amb el seu grup i amb el grup de la diòcesi que compartim. El tema de buscar un voluntariat, un espai a part de comprometre's i donar-se, això sí que haurem de reconfigurar-ho perquè viurem en un nou lloc i amb uns nous horaris... i fins que no posem una

---

5. A l'església dels jesuïtes de Casp, al centre de Barcelona.

mica d'ordre... Però ho tinc molt present perquè el voluntariat és una cosa que també m'apropa molt a Déu. Tot aquest camí recorregut i tot el que he viscut des de petita en la fe, jo crec que em porta a voler transmetre-ho, a voler compartir-ho. És el que et comentava: «Com pot ser que m'hagi sentit tan estimada, que Déu m'estimi tant i que ens estimi tant i que el del costat potser encara no ho sàpiga...» i és clar, això de vegades és difícil, però sí que em porta a voler transmetre l'amor de Déu als altres i a voler viure per Ell i pels altres. I tu?

M. Jo no sé... Sí que sento aquest canvi cap a una fe més quotidiana, més adulta... No ho sé, per exemple, abans tenia molt més clar això del voluntariat. Va ser una cosa que em va ajudar a créixer moltíssim uns anys que vaig estar fent-ho amb persones sense llar. Vaig establir relacions amb gent que al final no cuidava jo, és que ens cuidàvem mútuament. Però penso que el viure, aquest intentar cuidar el «teu» entorn més quotidià, també és important. No en dic voluntariat, però és també estar disponible per a la meva família, per als meus amics... I una cosa que m'agrada molt, una cosa

de què gaudeixo molt, és fer favors. Si algú em demana que necessita un cotxe i que l'atansi a un lloc... coses molt sense importància però que ho visc com un agraïment. És per aquí on em sento cridada ara. I d'altra banda saber portar els ritmes de la feina, del descans... La pandèmia em va enganxar en el canvi de passar del màster a buscar feina, i això va ser dur. I quan es va reprendre tota l'activitat va començar el repte de portar una vida mínimament senzilla i quotidiana amb tot el remolí de coses. I deixar lloc perquè hi pugui entrar Déu... ara és com un repte, per a mi.

B. Sí, realment, és així com es materialitza aquest estimar l'altre: en les coses petites del dia a dia, quan veus algú que està tenint un mal dia i tu hi poses una gota d'amor, un somriure, un detall. Això ho podem fer en el dia a dia, sense necessitat de grans coses.

M. Sí, en realitat, si tots visquéssim així... no necessitariem fer grans voluntariats perquè tot aniria molt millor.

B. Doncs, gràcies, Marina.

M. Gràcies a tu, Blanca.

«Les decisions més importants no són el que considerem grans decisions, són les del dia a dia» (Miquel)

«En el camí espiritual, hem de sortir de l'autocentrament i limitar l'ego al màxim» (Jordi)

Miquel Mas (M). Bé, jo no soc conscient de viure una espiritualitat. Mai m'he fet aquesta pregunta i tinc dubtes. Diria que és algo⁶ propi del ser humà, molt profund... No es defineix en el dia a dia, va un poc més enllà. En el meu cas si he de xerrar d'espiritualitat hi donaria més una dimensió religiosa i cristiana, per la meva fe. Si hagués de parlar d'espiritualitat ho duria més a aquest camp.

Jordi Balsells (J). Al camp de la fe, de Déu... *(Tots dos assenteixen)*

J. Jo també veig això que dius, que l'espiritualitat es mou en un pla profund. Les persones tenim interior i tenim exterior, però acostumem a viure la major part del temps en l'exterior i d'aquest interior que tenim ens n'oblidem. No totes les persones, però si la majoria. I

és en aquest interior, si el cultivem, si el treballem, és en aquest pla espiritual profund com ens podem connectar amb més sinceritat. Al final és com donar-te la mà a tu mateix en aquest interior, i això et permet, després, donar la mà als altres en l'exterior. Vaig llegir una frase de Bob Marley que deia això: «Si tots ens donem la mà, qui agafarà les armes?». La profunditat que va més enllà del que veiem, de l'exterior, va molt en aquest línia de sinceritat amb un mateix i els altres.

M. M'agrada aquesta idea que cuidar el món interior ajuda a afrontar en certa manera el dia a dia. Fins i tot crec que el condiciona. Perquè l'espiritualitat pot tenir a veure amb el sentit, amb les grans preguntes. I donar un espai a aquest món interior ajuda un poc a tenir sentit, trobo.

---

6. En Miquel parla en català de Mallorca. Hem respectat la llengua oral a l'hora de fer la transcripció.

J. A mi m'ha donat sentit, sentit en allò que faig i visc. I amb això entren també les decisions. A la nostra vida anem decidint coses, i és clar, no és el mateix decidir-ho d'una manera superficial que decidir-ho d'una forma més profunda. Com l'has viscut, tu, aquesta espiritualitat?

M. En el meu cas, i com et deia, relacionant-ho amb la meua fe i en aquest camí que hem anat construint se m'ocorren molts llocs, moments i persones que ho han anat modelant per arribar a tenir el sentit que ara té. Per exemple, jo m'he criat en una família catòlica conservadora i m'he educat en un col·legi dels jesuïtes. Allí m'han xerrat de Déu, de Jesús... La meua padrina, àvia que dieu aquí, em va inculcar la bondat i el sacrifici pels altres, i també la resta de la família un conjunt de normes o lleis que convenia seguir. Però això jo trobo que no ha estat suficient per donar un sentit. Està bé, però no és prou potent per donar sentit a la vida. Ha estat ja de més gran, a la universitat a València, quan ja no vivia en una bombolla i estava en un món més obert, que vaig anar aprofundint un poc més en l'Evangeli i en el que implicava ser cristià. No tant com un complir un seguit de normes sinó, per exemple, sortir per anar a trobar més desfavorits, dels més pobres. Al Centre Arrupe, una comunitat de referència dels jesuïtes a València, fèiem de tot: alguna conferència, algun voluntariat, alguna pel·lícula... són coses que et mouen un poc i et fan sortir de la teua zona de confort, de seguretat, de comoditat, i et conviden a complicar-te un poc la vida. I així és com es va condicionant d'alguna manera la

teua vida. Jo no sé quina experiència tens tu...

J. És molt important com hem crescut per arribar a com estem ara, no? Aquí tenen un paper important els espais i les persones amb qui ens hem anat trobant. Quan parlem de decisions, tenim al cap les grans decisions de la vida, però en el pla espiritual les decisions són més d'actitud: com em relaciono amb els altres, com soc de sincer amb mi mateix, com he de limitar el meu ego per poder viure amb més sentit i harmonia amb l'entorn. L'espiritualitat la pots viure amb Déu o sense Déu, perquè no és exclusiva de la religió. Tinc amics espirituals, però d'una espiritualitat sense Déu. En el meu cas és amb Déu, i encara més concretament, en la fe cristiana. Se'n diu Esperit Sant. M'he sentit sempre acompanyat, fins i tot, en els moments menys espirituals, en els moments de més soledat interior i de més manca de sentit. I tot aquest treball m'ha ajudat molt en aquesta recerca de sentit i en les decisions del dia a dia que he anat prenent. I estic molt agraït.

M. M'agrada molt aquesta idea que pots er les decisions més importants no són el que considerem grans decisions sinó les del dia a dia. Això em recorda, un poc, una típica frase que jo sempre penso però que no tinc molt en compte, una frase de Teresa de Calcuta: «L'important no és el que facis sinó l'amor que posis en el que facis». Crec que aniria un poc per aquí. I crec que és algo que jo he de treballar i donar-hi més voltes. També m'ha agradat allò de limitar l'ego espiritual, perquè a vegades he pensat en termes de grans de-

cisions, però aterrar-ho al dia a dia ajuda molt i ajuda a viure amb més calma i amb més serenitat. I després, tornant a la definició d'espiritualitat, dius que tens amics que són «espirituals» però no creients, i em pregunto... perquè els trobes «espirituals»? No falta arribar a una definició teòrica, conceptual, abstracta o perfecta d'espiritualitat, però segur que hi ha algo comú amb naltros, en el nostre cas, oi?

J. Sí, perquè tenen una vivència interior, no només exterior; perquè es treballen en la dimensió interior; perquè dediquen un temps a aquesta part seva, no només a l'exterior en les activitats en què participen, espais, persones, sinó també deixant silencis, espais per a la reflexió, per l'escolta interior. Això ho pot fer tothom. La diferència és, però, fer-ho amb Déu, amb una relació amb Déu. I és una diferència clara. En el meu cas visc amb sentit gràcies a la dimensió espiritual que visc amb Déu.

M. Diries que són capaços d'introspecció. I aquesta introspecció està dirigida als altres o no necessàriament? O sigui, creus que és una característica comuna a la del ser espiritual el fet de viure una vida més fraterna?

J. Sí que ho veig relacionat. Perquè és en aquest treball interior, espiritual, que t'escoltes més i escoltes més el teu entorn. T'atures i aturar-se és important. Els missatges exteriors desapareixen en aquell moment, i quedes tu i el silenci, i és aquí on pots escoltar el teu interior. On pots veure amb més facilitat a què et sents cridat i també a la teva relació amb els altres. Moltes vegades provoquem un conflicte a l'exterior

quan tenim un conflicte interior, de la mateixa manera que portem pau i amor a l'exterior quan tenim pau i amor a l'interior. I per això cal treballar-se interiorment. Totes les altres coses (conflictes, violència) passen a l'exterior perquè a l'interior de les persones passa el mateix, és com un mirall. Quan es produeix un treball interior, una vivència espiritual i de connexió amb els altres, només hi ha trobada, relació fraterna.

M. Doncs sí que n'és d'important, oi, l'espiritualitat?

J. Jo crec que sí.

J. Quines diries que són les dificultats més grans que has trobat en aquest camí teu?

M. Les mateixes del meu dia a dia. Primer les presses. La societat no ofereix molts espais de qualitat per dedicar-te a tu mateix. Tampoc afavoreix tenir una relació gaire fraterna amb els altres. Prima l'individualisme, l'egoisme, el buscar en tot el màxim benefici... Són coses que fan difícil l'espiritualitat perquè és oposada a tot això. A vegades la precarietat del sistema ens fa buscar la comoditat i la seguretat, cuidar el voltant més proper i intentar viure en bombolles. Per tant, com a resum: el treure temps per a tu mateix i per a la relació amb els altres, l'egoisme que ens fa ignorar l'altre eliminant aquest sentiment de responsabilitat o de compromís que tenim amb l'altre pel fet que és el nostre germà...

J. Ho hem dit bastant els dos, no?, que la vida profunda viscuda amb espiri-

tualitat porta a la trobada amb els altres i a la trobada amb tu mateix, i si ho decideixes porta a la trobada amb Déu. Aquest concepte de trobada m'agrada, perquè al final ens relaciona a tots, ens connecta, i és així com ens pot dur a una relació fraterna, a una societat de pau.

M. Els cristians en diem Regne de Déu, no?

J. Sí, sí, els cristians en diem Regne de Déu. I d'aquest treball espiritual, d'aquesta relació espiritual en diem Esperit Sant. I això està a tot arreu, està a tota la vida. Sí que hi ha espais que faciliten l'experiència espiritual. De la mateixa manera que no és el mateix estudiar amb molt de soroll que en una biblioteca o a casa teva tranquil, també cultivar l'espiritualitat necessita espais on poder-ho fer. Per tant, els espais són importants, però això no treu que siguin solament en aquests espais on es pot cultivar una vida profunda. Ho podem viure a tot arreu, però és clar, una església, la natura, una conversa amb la teva àvia, faciliten aquesta trobada amb Déu i amb l'altre.

M. Sí, també ho penso. En l'Evangeli, en la trobada amb el necessitat..., crec que forma part de lo que tu dius de trobar Déu en el dia a dia.

J. Sí, això que deies de la dificultat de l'individualisme ve d'aquí, no? Aquest camí espiritual, profund, d'escolta interna i externa, du a la trobada comunitària. Les comunitats no són fàcils, cal treball i esforç per poder-les construir i sobretot per construir-les amb igualtat d'oportunitats, amb pau, amb dignitat

per a tothom. També a la mateixa societat quan estem amb persones en situació molt vulnerable veiem la dificultat de treballar per aquestes condicions d'igualtat d'oportunitats i de dignitat, però aquest servei és molt important. No quedar-nos en el treball interior espiritual sinó també portar-lo a la trobada amb l'altre, a l'acció i al servei per construir una societat de pau, per construir Regne de Déu.

M. Jo també crec en aquest compromís per fer una societat més justa. Cadascú amb el temps i les possibilitats que tingui, perquè hi ha moltes maneres de trobar la voluntat de Déu, però en cap cas un cristià en pot quedar al marge.

J. I tu, aquest camí recorregut, cap a on et porta, ara?

M. Bé, no vull viure en una bombolla. Com diu el papa Francesc, com a cristià un ha d'estar en contacte amb les perifèries. Però com? De moment estic en aquest treball de discerniment, de veure vocacionalment com puc servir Déu en la societat. Tinc clar que la professió no ha de ser només guanyar un sou per tenir comoditat i seguretat. Vull un poc més. Per sort tinc una professió molt de servei als altres.

J. Ets metge?

M. Sí, però vull que sigui una eina de transformació, i per això estic decidit a seguir formant-me i veure com, per exemple, la vocació de la família pot tenir alguna cosa important a dir, i pot ser una eina per contribuir a millorar un poc la societat. No sé... en part, he intentat complicar-me un poc la vida.

J. Conec un home que diu «a mi aquest camí espiritual recorregut em porta a l'acció amb mi mateix i amb els altres. A l'acció, al servei, i a complicar-me també la vida en pro dels altres». Fer el possible per millorar aquesta societat té molt sentit i això passa per un cert sacrifici, perquè si no tot seguirà igual. A la societat hi ha molt patiment. Un patiment que ve de coses externes incontrolables, però també d'altres que pots controlar interiorment donant la importància justa als problemes, però no més.

M. En això que dius de donar importància realment a allò que en té, hi juga un paper fonamental l'agraïment. Pots afrontar i tenir una actitud molt distinta davant la vida si, en lloc de centrar-te només en els teus problemes, surts de la teva bombolla i veus la resta del món, veus que hi ha persones que no tenen les necessitats cobertes, que hi ha injustícies i que en el fons tu estàs molt bé i que hi ha la necessitat d'agrair com estàs. No donar res per suposat, i centrar les teves forces no tant en tu com en els altres. Quan em centro en mi i en les meves necessitats i preocupacions, no he de perdre'm en aquest món intern. Has d'estar bé amb tu mateix però sempre t'ha de dur als altres, deixar d'estar en el centre i viure la vida amb agraïment sortint a trobar els altres.

J. Sí, en aquest camí espiritual, hem de sortir de l'auto-centrament en els nostres problemes i amb els de ningú més. Limitar l'ego al màxim, perquè desaparèixer no desapareixerà, i posar el centre en les persones, el planeta, el món...

M. Tinc algunes preguntes però no sé si és millor plantejar-les després de la conversa o fer-ho ara.

J. Fes, fes.

M. Doncs, dues preguntes. Una és sobre l'ego. És algo que no definisc com a tal però sí que el sent un poc. I l'altra pregunta és sobre si és compatible per una banda voler transformar la societat (que té a veure més amb grans decisions) i per l'altre centrar-se en el dia a dia.

J. Has dit transformar la societat?

M. Sí, per una banda transformar la societat, que pareix que té a veure amb grans decisions i per altra donar-hi importància i centrar-se en lo petit en el dia a dia, en allò que és més important per a tu i el que et duu més tranquil·litat i més pau.

J. Crec que són molt compatibles, no? No hem d'escollir entre una i l'altra, penso jo. Veig que una porta a l'altra. No és que transformem la societat, és que ens transformem. Ens transformem en aquesta vida, en aquest camí d'espiritualitat, de trobada amb els altres i amb mi mateix. És així com es transforma, la societat. No són dues coses diferents, una porta a l'altra.

J. Tu com el vius, l'ego?

M. Precisament potser amb aquestes inquietuds o ganes de transformar un poc la societat et pots arribar a sentir imprescindible o a menysvalorar el dia a dia, i crec que aquí és quan ja es converteix en un problema. Perquè estem

dient que ser una persona espiritual t'ajuda a estar bé amb tu mateix, t'ajuda a cuidar i a estar atent al teu entorn més proper, i aquesta és la base per transformar la societat.

J. Sí, és clar, perquè tu també pots transformar la societat, pots participar en projectes d'acció social o de la teva professió o des del servei o des d'un egoisme, des d'un narcisisme de fer-te veure. També transformen la societat persones a les quals els és igual la vida espiritual, o la vida de trobada amb l'altre... ho fan i ja està. Ara, aquí jo crec que no estem parlant d'una transformació de la societat sinó d'una auto-transformació amb sentit, perquè es pot arribar a transformar una societat sense sentit. Quan hi trobem un sentit perquè ens hem aturat, ens hem escoltat, hem escoltat i després hem actuat, tot aquest sentit d'alguna manera no des d'un ego, des d'un egoisme, des d'una cosa que faig jo i ningú més, sinó de forma plural, social, de trobada amb els altres.

M. Tu pots tenir bones intencions, però una clau per no donar molt de pes a l'ego és sempre tenir en compte els altres, que el sentit del que fas sigui per millorar la societat. Un sol es pot perdre, per exemple, en el món laboral o intel·lectual, buscant tenir currículums bestials, i al final per què fas tot això? Per un reconeixement? Per tenir poder? O ho fas perquè creus que amb això serveixes la societat? Mai s'ha de perdre aquest punt de vista, és una clau que et dirà si estàs en el camí correcte o no.

J. Això m'agrada molt.

M. I tampoc crec que estiguin malament, aquestes inquietuds humanes i utòpiques de transformació. Ser optimista, ser positiu, jo crec que és bo, crec que és algo que val la pena i es pot contagiar. És un motor, no?

J. Sí, sí totalment.

M. Però, això sí, amb els altres i per als altres.

«En el seguiment de Jesús és on es juga tot» (Andrea)

«Com més investigo cèl·lules... més m'adono que Déu allà també hi és» (Borja)

Andrea Corres (A). Igual podem començar presentant-nos, oi? Jo em dic Andrea, soc de Mèxic i ja fa que soc aquí quatre anys. Estic fent un doctorat, gairebé l'estic acabant.

Borja Bley (B). Jo em dic Borja, soc fisioterapeuta, estic ficat en el món de la sanitat. També estic estudiant una segona carrera en recerca, en ciències biomèdiques, i combino aquesta professió amb els estudis i una mica de voluntariat.

A. El meu primer contacte amb l'espiritualitat ignasiana va ser als 16 anys, participant en un grup d'inspiració ignasiana allà a Mèxic. També allà vaig viure els meus primers Exercicis espirituals, molt distreta, però amb moments en els quals de debò vaig entrar en l'experiència. A partir d'aquí vaig anar interessant-me per l'espiritualitat. Per a mi és una manera de connectar amb l'invisible, d'entrar en el misteri de Déu, però també de descobrir qui

som i com Déu se'ns fa present a través dels sentits, de les persones, del que anem sentint al cor.

B. Això que dius em ressona. Jo vaig anar a un col·legi de jesuïtes i la meua família és religiosa. La meua iniciació a la fe va ser a través d'experiències a Loiola, a Taizé i sobretot en el Col·legi de Casp, on estic molt vinculat al grup de muntanya. I és el que deies, a través de l'experiència espiritual la música agafa un sentit, la muntanya agafa un sentit... El que vivim té una mica d'invisible, de força que ens mou, una presència... És una cosa difícil de descriure amb paraules perquè està feta de molt de silenci. Tota aquesta experiència ha estat el motor que m'ha portat a passar d'una religiositat sacramental, ritual, a una religiositat amb més sentit.

A. Sí, a mi també m'ha faltat esmentar que vinc d'una família molt religiosa, amb una religiositat més tradicional. I això no és ni pitjor ni millor, simple-

ment que quan vaig conèixer una altra manera de viure la fe em va ressonar més. A vegades he pensat que són com dues vivències de fe molt diferents, però al final és Déu qui ens convoca, i cadascun troba la seva manera de respondre. Jo vinc d'una realitat (la llatinoamericana) que és molt sofrent. El meu avi era metge de gent molt humil en una zona semirural que en lloc de pagar-li amb diners ho feia amb el que tenia. I això va ser el primer que em va venir quan vaig fer Exercicis: aquest desig de fer alguna cosa per mitigar aquest sofriment. Crec que aquest desig és allà com sense polir, però ha anat sorgint aquesta pregunta del «i jo, què hi puc fer?». Per a mi va ser molt important conèixer un jesuïta que es deia Jorge Atilano, que va deixar en la meua vida una petjada molt profunda, per la manera com ens transmetia Déu, com posar-se al servei de l'altre, com mirar els pobres i els desfavorits. I això va canviar molt la meua manera de viure la religiositat, no ja només des de l'espiritualitat, sinó des de la implicació social. Llavors vaig començar una època d'activisme, de voluntariat, i en algun moment se'm va colar el parany messiànic de voler salvar el món. Gràcies als Exercicis m'he pogut adonar d'aquest parany i anar veient a poc a poc on és que jo puc donar més, i prendre consciència dels meus límits i ser més compassiva amb els meus límits, amb les meves pors i amb els meus dons també. El desig s'ha anat polint, i he dirigit la meua atenció cap a l'educació, sobretot l'educació ambiental.

B. Del que dius hi ha coses que em ressonen molt també en la meua història vital. Per exemple, el desig de

voler acompanyar el sofriment des d'una professió sanitària però alhora des de la realitat d'un esplai. Per a mi el bonic va ser, i continua sent, adonar-me de la vida i la força que hi ha darrere d'aquest sofriment. I crec que, quan abans et parlava de l'esperit, és aquesta força que insufla Déu, aquesta presència que, enmig del sofriment, es fa perceptible, et dona forces i et fa veure que no ets tu sinó alguna cosa que ens supera. En la meua realitat, el sofriment era sobretot la solitud, l'aparència de tenir-ho tot, i al mateix temps de faltar de tot. Això ho veia en el esplai acompanyant joves, però també en l'àmbit sanitari quan vaig començar a entrar en el món del dolor. Em vaig anar adonant que en aquest dolor Déu hi era, i per aquest motiu la meua vida i les meves decisions s'han anat encaminant cap a una manera d'acompanyar, cap a una mena de professió, cap a un projecte vital. També el dolor i el sofriment de les persones que estan als marges, els oblidats. En aquesta realitat he trobat Déu, i molt. Aquest trobar Déu o aprendre a trobar Déu en aquestes realitats ha estat possible gràcies en primer lloc a la comunitat. La comunitat m'ha ajudat a posar paraula al que vivia i a veure les coses amb perspectiva. També crec que sempre ajuda tenir un acompanyant espiritual, sigui en exercicis o en el dia a dia. Després dues coses més m'han ajudat molt: l'esport i la naturalesa. Pujar una muntanya, fer ultramaratons, aquests moments de silenci. Per a mi el silenci de fer esport és oració. I finalment llegir molt i rellegir la vida de Jesús. Sempre he anat a missa, però mai m'havia llegit un evangeli de cap a cap, i aquests tres últims anys ho he fet. Llegir Lluç

i veure com Jesús va anar creixent, els seus amics, les seves obres... el seu relat. I això m'ha ajudat moltíssim a veure la presència de Jesús o del seu esperit en la meua vida. La comunitat, l'acompanyament, l'oració, l'esport, la naturalesa, l'evangeli... això és el que m'ha anat ajudant.

A. Escoltant-te, enyorava retrobar-me amb Jesús. En això m'han ajudat els Exercicis a través de contemplar Jesús en aquestes escenes. M'han ajudat a entendre no tan sols des de l'intel·lecte sinó processant-ho més a tocar de cor. Acostar-me al Jesús històric em va ajudar a viure la fe no només des dels dogmes sinó des de la persona que va viure, va existir i va caminar per aquí i va respirar aquest aire. A veure-ho, doncs, des d'una dimensió més pròxima. Coincideixo en el que dius de l'esport o la naturalesa. En els moments de silenci i de contemplar la naturalesa i de sentir que soc un amb ella, m'he reconnectat molt amb qui soc. En els moments en què estava una mica més involucrada en els temes de la teologia de l'alliberament, vaig conèixer un autor que es diu Leonardo Boff i que em va moure profundament. Boff diu que la naturalesa és «el pobre més pobre perquè no té veu», i jo em vaig sentir cridada a donar veu a aquest «pobre més pobre».

A mi també m'ha ajudat molt la comunitat. He format part de diferents grups. Un grup de quan era adolescent i que em va ajudar a créixer. Després vaig estar en una Comunitat de Vida Cristiana (CVX) i allí vaig aprendre a escoltar el qui era diferent, i també em va possibilitar un espai per sentir-me

escoltada, de créixer amb uns altres, de contrastar les decisions de la meua vida. A mi, les decisions em costen molt. Quan he fet Exercicis i arriba el moment de la decisió, sento un buit a l'estómac. I llavors compartir-ho amb la comunitat, recordar que en altres moments Déu ha estat també aquí, recordar la confiança... ha estat important en la meua vida.

Potser aquest ha estat el meu gran taló d'Aquil·les: la dificultat de confiar i com afrontar les meves pors cara a cara. A mi la creu em feia por, i no és fàcil entendre que a través de la creu i el sofriment trobem respostes. A més, a Mèxic es diu molt això de «carregar amb la teua creu» aplicat a situacions com els maltractaments, i això em rebel·la. Llavors, com trobar la llum en les ferides obertes, en les pròpies i les d'uns altres? En aquest sentit hi ha hagut una experiència que m'ha marcat molt. En la pandèmia el meu pare va morir. Jo ho vaig viure en la distància des d'aquí, quan estava de mig dol migratori, trobant a faltar el meu país i la meua família. I aquesta experiència va ser per a mi com molt palpable, de com, a través d'aquest dolor, podia prendre consciència que si em resultava dolorós és perquè vaig estimar molt i em van estimar molt. I el fet de digerir aquest amor i sentir que aquest amor no se n'ha anat ni s'anirà és el que m'ha anat curant. És difícil d'expressar en paraules, però va ser una mica com caure del cavall, del cavall d'un cert messianisme de voler venir a ajudar els que pateixen i de sobte adonar-me que jo també necessitava aquesta cura-ció, aquest ser atesa per Jesús en els altres. Ha estat com si m'hagués adonat

que puc ser col·laboradora del Regne, juntament amb uns altres i unes altres, però que també soc filla del Pare, i que necessito reconèixer-me com a filla confiada en els braços del Pare. Aquest ha estat el meu dol, i en ell crec que he entès més la Trinitat, perquè a vegades necessitem Déu germà, a vegades Déu Pare i sempre l'Esperit. Perquè en la meua vida Déu s'ha anat manifestant des d'aquests tres llocs.

B. És molt fort, això del teu pare. La mort sempre ens posa en... (*silenci*). Per a mi una dificultat forta i externa ha estat la de viure a Barcelona amb el seu ritme i la seva velocitat, que no ajuda a interioritzar ni a prendre cap perspectiva. Internament m'ha ressonat molt el que has dit sobre les decisions i la por de posar la vida en joc, a viure des de la veritat, a viure des d'acollir una realitat que m'estava cridant molt... Això ha estat una dificultat, perquè, en negar una vocació, en bloquejar-la, no deixava lloc a la presència de Déu, a la presència de l'Esperit. Em vaig adonar que em costava molt accedir a Déu perquè no accedia al meu fons, perquè tenia coses pendents amb els altres, perquè tenia converses pendents, ferides que no volia mirar. I no es tracta de coses greus, sinó de coses que passen en la vida amb les persones, coses que no es diuen... Aquests gestos no fets, aquestes converses pendents s'havien acumulat i em bloquejaven molt, i van donar lloc a una època no sé si de rebuig però sí de molta indiferència. Sentia un buit molt gran, fins que em vaig dir «això no pot seguir d'aquesta

manera», i va ser posar la meua vida en joc, posar-me en marxa, conversar, mirar el meu sofriment, mirar la realitat, confiar, posar-me en mans de Déu... I des que va passar això m'he alliberat. A vegades hi ha unes cadenes que ens lliguen molt i crec que quan et sents lligat a persones i a coses no dites, també això et bloqueja en relació a Déu i no ets lliure, no estàs tranquil, no estàs del tot predisposat a la presència de l'Esperit. Per a mi, potser aquestes han estat les dificultats més grans. Pensava en el que deies de la mort del teu pare. Sento molt la presència de les persones que hi ha hagut en la meua vida i que han mort. Els moments de mort sempre em posen una mica en escac, a dir «hòstia, que em moriré, que soc fràgil, què estic fent amb la meua vida?».

A. Just això de la mort i la presència, no? Jo crec que això és el que com a cristians i cristianes ens costa més explicar a uns altres: com creiem en un Déu que va morir, que després va ressuscitar. Leonardo Boff deia que la resurrecció és aixecar una roca i veure que hi ha vida. La resurrecció és veure que comença el dia, és a dir que Jesús va irrompre. Encara em costa entendre aquest misteri, de com a través del dolor sorgeix tanta vida. Personalment, la mort del meu pare, el dolor que m'ha causat, m'ha possibilitat la trobada amb unes altres i amb uns altres. Com deixar-me abraçar, a Mèxic en diem *apapachar*⁷, amb l'ànima, aquest sentir-me vulnerable, finita. Hi ha una cançó que em va acompanyar molt en

---

7. Paraula d'origen maia que significa acaronar/abraçar amb l'ànima.

aquests moments, que és dels Jesuïtes Acústico⁸ en un dialecte que es parla a Haití, i diu «*Renmen pap janm fini*», que significa «L'amor sempre roman-drà». I és una cançó alegre que em va acompanyar mentre jo estava pitjor, i em va començar a calar aquesta veritat: l'amor del meu pare no s'ha anat, oi?, està en mi, està en uns altres... i pensar que jo també en algun moment arribaré fins a aquest límit que només l'amor transcendeix. I llavors, quan podem veure el món des d'aquesta mirada, crec que allà canvia tot.

I del que deies de posar la vida en joc, jo crec que en el seguiment de Jesús és on es juga tot. On se'ns veuen clarament les pors, els lligams i la invitació a alliberar-nos, a deixar-nos anar. Com la dona encorbada que de sobte es pot posar dreta. A les persones perfeccionistes com jo ens costa acceptar que si caiem una vegada i una altra és perquè som humans i no déus, i sempre tenim la necessitat de Déu, precisament per això, perquè sempre tenim ferides que hem de sanar per obrir-nos a servir i estimar millor. I això em recorda que una de les preguntes que ens feien era «I això cap a on ens porta?», oi?

B. Sí, aquesta era la pregunta.

A. Jo, ara que estic acabant el doctorat, he descobert que ha estat un moment molt intens d'aïllament social, i tinc un desig molt gran de trobar-me amb uns altres i unes altres. Em trobo en discerniment, ordenant desitjos i veient la nova realitat que s'obre davant meu.

B. En el meu cas, professionalment estic apostant per obrir una consulta, perquè m'agrada la meua professió. En el camp espiritual estic en un bon moment, viure'l amb tanta llibertat i presència em porta a celebrar i a viure l'eucaristia amb sentit, a no deixar l'oració, i això no des d'un sentiment d'obligació sinó des de la necessitat de fer-ho. Perquè aquesta presència és tan forta que només puc agrair-la i viure-la. Aquesta maduresa l'he adquirit en aquest últim temps on he viscut molt de debò l'espiritualitat que us dic. Em sento portat cap a això: a cuidar aquest Esperit perquè a poc a poc em vagi guiant. És el moment en què em trobo. Mira, abans pensava que estudiar tanta biologia i estar en laboratoris m'allunyaria molt de Déu i, com més estudio, com més investigo cèl·lules... més m'adono que Déu hi és. És estrany, però a vegades pensava que ficar-me en recerca biomèdica em portaria molt al camp racional, i justament em porta molt a l'espiritualitat.

A. Amb això que dius de les cèl·lules, m'ha vingut al pensament que una vegada el meu acompanyant espiritual em va dir: «Andrea, prendre una decisió sobre un camí o un altre no és obrir una porteta i dir aquí hi haurà Jesús, i en l'altra no. No és jugar amb Jesús a fet i amagar i a veure si ho endevines. Perquè al final Déu es fa trobadís i ens va portant». És veritat que tenim molts paranys interns i externs que poden fer que no l'escoltem i que agafem camins que ens porten a menys servei i a menys plenitud, però ell es va fent el

---

8. Jesuïtes Acústico és un grup musical format per quatre músics jesuïtes: Cristóbal Fones (Xile), Jorge Ochoa (Mèxic), David Pantaleón (República Dominicana) i Enric Puiggròs (Espanya).

trobadís, com hem dit, i ens va regalar picades d'ullet: «Mira, també soc aquí».

B. Però sí que és important treballar-se molt un mateix, resar... Crec que la veritable espiritualitat, ordenada, és la que ens obre a l'altre. Si l'espiritualitat et tanca en un mateix, en el jo, en l'ego... Crec que aquí hi ha una mica el perill, perquè a vegades l'espiritualitat et porta a fer oració, a fer silenci, a meditar... però si això no t'obre a l'altre, em sembla una mica perillós. És com una forma de *mindfulness*, i això trairia el sentit de l'espiritualitat. A vegades necessitaré mirar cap a la meva interioritat i cap a la presència i la meva relació amb Déu i amb l'esperit, però això després del treball ordenat, crec que m'ha de mobilitzar envers l'altre, perquè és que si no... perdria tot el sentit, no et sembla?

A. Sí, sí.

B. Cap a l'altre, cap a la cura de la naturalesa, cap al món... Perquè si no, crec que repetim dinàmiques d'un món que només es mira ell mateix i prou.

A. Jo crec que aquesta és la gran invitació del cristianisme: sortir a l'altre, a la trobada amb l'altre... No fa gaire vaig llegir una cosa que deia el papa Francesc, en el sentit que a vegades estem molt plens de jo, jo, jo... i és que l'espiritualitat que ara es ven al món és «primer jo, després jo i finalment jo». I crec que això és un parany, perquè si no aconseguim sortir de nosaltres ens endinsem en un terreny pantanós, obsessionats només pel que considerem nostre. En canvi, sortir a trobar l'altre

et dona llum, t'obre a la perspectiva de no estar sola, i això és molt important en una societat en què la solitud, precisament, està tan estesa.

A això m'ha ajudat haver sortit del meu món i trobar-me amb aquest, d'haver passat de viure una espiritualitat ignasiana «a la mexicana» a fer-ho ara «a la catalana». Això m'ha reconfigurat moltes coses, i a sentir que al final és un mateix Déu, que són diferents les maneres d'arribar a Ell. Ha estat com reaprendre, com veure les coses d'una manera diferent, un ajustament de *lentes* (d'ulleres com dieu aquí) i que al final és això: que Déu es fa el trobadís malgrat les diferències culturals, de l'idioma, de les barreres... Déu se'ns fa present, en l'altre, precisament quan aprenem a veure que no estem sols amb el nostre sofriment i que som capaços de sortir d'aquest jo-jo.

Per exemple, el contrast de veure aquí (a Espanya) el catolicisme com més empetitit, quan a Mèxic les esglésies se segueixen omplint de gom a gom els diumenges, m'ha ajudat a sentir-me més cristiana que mai, perquè, al final soc cristiana no tan sols perquè m'hi porti la marea o la cultura, sinó perquè de debò tinc una necessitat, una set, encara que a missa hi hagi només tres velletes. I com també buscar ponts i punts de trobada amb els qui no creuen en Déu i que són la majoria, i que tenen una visió a vegades molt esbiaixada del que és ser cristià o cristiana. Tot això, que sembla una dificultat, m'ha ajudat a aprendre, a escoltar l'altre, ha estat com entrar en el seu misteri sense portar-lo al meu... crec que això també és un repte bonic.

B. Ha estat molt guai.

A. Sí! Sí, sí, sí... ha estat una trobada diferent...

B. Sí, és molt xulo fer aquestes coses, realment.

A. Sí, jo crec que fa que et bolquis una estona al que és important... A mi,

almenys, m'ha tingut una estona així, com... com si repasséssim una cosa molt intensa.

B. Sí, perquè al final repasses la teva història.

A. Moltes gràcies per aquesta estona.

B. A tu.

«La fe és una cosa viscuda, experimentada, que no es conforma amb respostes enllaunades» (Mateo)

«Sentir que la vida té un sentit i que soc estimada i cuidada per Déu. Això és el que defineix la meva espiritualitat» (Irene)

Mateo Aventín (M). Començo, jo? Ara soc al Senegal, a l'habitació del nostre pis. És un lloc bonic, just aquí al darrere, a veure si puc moure la pantalla,⁹ tenim el racó on acostumem a fer pregària.

Irene Oliva (I). Oooh! Carai!

M. Sí, tenim un raconet que és on acostumem a fer pregària amb la meva parella... Per això mateix és un lloc ben especial. Llavors, per preparar una mica el lloc, he posat una espelma aquí al costat, per tenir aquí al mig la llum, una imatge de Taizé, que és com molt...

I. Oooh! Ostres!

M. ... molt evocadora, i dos llibres la Bíblia i l'Alcorà que són els que ens acompanyen. La meva parella és mu-

sulmana i estem intentant fer pregària junts, una pregària interreligiosa. A mi aquest espai m'evoca la idea de poder ajuntar dos camins de fe, dos camins de vida, i en un lloc com aquest de l'Àfrica completament als marges de tot.

I. Que maco que hagueu fet un racó i que pugueu pregar junts, no? Dues religions diferents.... Doncs jo ara mateix soc als Països Baixos, a Utrecht, que és una ciutat que està al sud de Rotterdam, bastant al centre del país. Estic vivint amb una família holandesa, per això no tinc res especial en el meu lloc de pregària, però sí que tinc un racó on crear una mica d'ambient i que sigui acollidor. En un primer moment vaig pensar a anar a la meua parròquia actual, però després ho vaig desestimar. Crec que la casa també té significat. A més, la família que m'ha acollit forma part d'una comunitat de

---

9. La conversa s'ha fet a través de Zoom.

vida sostenible. Tenim un jardí al mig i una zona comunitària molt gran. Crec que aquesta dimensió comunitària, de responsabilitat amb el planeta, encara que no estigui enfocada des de la fe... fa que el lloc tingui un sentit i, per això, em vaig decidir a fer pregària aquí.

M. Això de la comunitat que deies em ressona molt perquè aquí al Senegal tot està muntat en clau comunitària, és a dir, la pròpia manera de pensar i d'entendre la vida és comunitària, no s'entén de manera individual. Per a nosaltres és un repte, ja que no hem crescut amb un sentiment comunitari tan fort. Traslladat a la fe, em porta a pensar en la importància de la comunitat, en la vivència de la fe.

I. Totalment... Jo una de les primeres coses que vaig fer quan vaig arribar a Utrecht va ser buscar una comunitat per compartir la fe. Perquè em vaig adonar al principi que sí, que anava a missa els diumenges, però llavors, què? Ara he trobat una comunitat una mica inesperada, on majoritàriament són protestants, i això està enriquint la meva experiència.

M. A mi m'ha passat una mica el mateix. Encara que com t'he dit aquí tot és comunitari, la fe l'estic vivint de manera bastant individual, ja que no he trobat una xarxa de persones que visquin el mateix. Això ho trobo a faltar, però també m'ha ajudat a redescobrir aquesta dimensió personal que tenia més abandonada. La relació personal amb Déu sense la xarxa o el suport que tenia allà d'on he vingut. Això m'està

obligant a canviar algunes coses, a reconfigurar-me per seguir connectat.

I. El que has dit, de redescobrir la relació personal amb Déu també m'ha passat. És el primer moment que estic vivint sola, i en la fe igual. Abans a Barcelona deia... vaig a una xerrada o vaig a Cristianisme i Justícia o faig això altre... Però em deixava la part més essencial, la que surt d'aquests temps de solitud. Ara, que he arribat a una ciutat nova on encara no tinc xarxa, em surten totes les preguntes: Com prego? Què miro? Què faig? Què m'ajuda?

M. I com preguntes, ara?

I. M'està ajudant molt el *Paraula i Vida*.¹⁰ Durant el dia em passen moltes coses, i després, quan llegeixo l'Evangeli, sento que m'està parlant del que m'ha passat durant el dia o el que he pensat. No és una coincidència d'un dia sinó que m'adono que l'Evangeli és vida, que està viu... però encara em queda molt per descobrir, en la pregària.

M. Per a mi, en aquest procés d'anar més a fons en la relació personal amb Déu s'afegeix el fet de compartir la fe amb una persona que té una manera diferent d'arribar a Déu. I ens estem descobrint molt connectats, perquè al final podem anomenar-lo Déu o Al·là, però hi ha una vivència compartida. Fa uns anys em va passar una cosa semblant, quan vaig tenir una bonica experiència en un projecte de cooperació amb infants de famílies refugiades de Myan-

---

10. Una publicació que ofereix el comentari de l'evangeli de cada dia.

mar a Tailàndia en una escola cristiana, però on tots els nens eran budistes. Ells tenien els rituals, les seves meditacions diàries... allà vaig sentir una presència de Déu tan forta. El mateix m'ha passat al Marroc col·laborant en el projecte de Nador¹¹ o ara aquí al Senegal que és un país musulmà. Aquestes experiències em donen molta esperança, perquè per a mi la fe és obrir-se a l'altre i obrir-se amb tot el que significa i sabent que compartim més coses del que pensem, per això tenim molt més en comú amb una persona que professa una fe diferent de la nostra que amb una altra que no creu en res, que no ha tingut l'oportunitat de viure-ho o que es tanca a acceptar que hi ha alguna cosa més, que hem estat creats per i per a alguna cosa més gran que nosaltres mateixes.

I. Realment, quan tens una experiència interreligiosa, llavors, la teva relació amb Déu, es va omplint dels matisos que has anat trobant pel camí, i això és bonic!... (*silenci*) Sí, a mi em dona molta esperança perquè d'alguna manera penso que Déu sap arribar a cada poble, a cada cultura a la seva manera, i això em dona pau, perquè és la prova que Déu està actuant, que Déu segueix treballant.

(*llarg silenci*)

M. Potser ara podríem compartir una mica el camí que hem fet fins aquí.

I. D'acord, doncs, si vols començo. Crec que va ser quan tenia tretze anys que va ser el primer cop que em vaig

adonar o que vaig tenir consciència del que era creure en Déu. Fins als dotze havia estat una mica com «un anar fent». Estava en un col·le catòlic, seguia les activitats rutinàries de sempre, anava a missa un cop per trimestre, algunes cançons, la pregària abans de començar la classe... Sí que recordo algunes preguntes que feia a classe de Religió, perquè sempre he estat una persona amb curiositat, però res més. Tot va canviar quan una religiosa del col·le, la germana Núria, em va proposar fer un voluntariat de visites a residències de persones grans que es coordinava des del Casal Llorella. A vegades em pregunto què hauria passat si la germana Núria no ens hagués fet la proposta. Al principi el que més em va atreure era la part social, és a dir poder ajudar, poder servir... Però, alhora, veia persones que, per la manera com parlaven, miraven o tractaven els altres tenien una bondat especial. En una Pasqua jove a 3r de l'ESO recordo una conversa amb un acompanyant on li deia «jo no he tingut mai un interès especial a creure en Déu, però que el que veig és que Déu està movent tantes coses, tantes vides... que estic dubtant, estic dubtant». Va ser una Pasqua amb un munt de sensacions i sobretot de sentir-me molt estimada... i quan vaig tornar a casa vaig buscar una cadena amb una creu i vaig pensar «me l'hauria de posar perquè crec que soc cristiana» (*riu*). Sí, la fe va entrar de cop i ja no va poder marxar. Després vaig anar fent el camí que es fa al Casal Llorella: Pasqua jove, Camí de Sant Jaume, camí ignasià... Però aquell primer moment, aquella primera petjada,

---

11. Amb la delegació diocesana de migracions de Nador.

ho recordo com una experiència molt potent. Des de llavors tot ha sigut alimentar i fer créixer aquella fe que es va encendre com una espelma en plena adolescència.

M. Doncs jo..., jo vaig tenir una adolescència una mica convulsa, sobretot perquè era un nen molt tímid (*riu*).

I. Ah, sí?

M. Sí, moltíssim! Quan era molt petit els meus pares deien que no jugava, que em quedava al costat de la gent gran i em dedicava a escoltar, tranquil... Això durant la infància està més o menys bé, però quan vas creixent juga en contra teu i a l'adolescència t'ho passes molt malament. Hi havia gent que em rebutjava una mica, no sé si dir que em feien *bullying* perquè és una paraula molt forta, però sí que em sentia desplaçat. En els estudis sempre m'ha anat bé però em va costar molt socialitzar i això condiciona l'adolescència. També que arriba un moment que et vols allunyar de tot el que és familiar. Per exemple, anàvem sempre a missa, i jo m'avorria moltíssim, sí, moltíssim. I em vaig rebel·lar i va arribar un moment que gairebé era anti-església. Tot el que fos església em produïa molt rebuig.

I. A quina edat, això?

M. Amb 14 o 15 anys. Els meus pares, de manera molt intel·ligent em van dir: «Entenem que estiguis en aquesta situació. Fem un pacte: tu fas el procés de

confirmació i un cop acabis decideixes d'emprendre el camí que vulguis». I jo que em «fregava les mans» pensant «ja veureu que això amb quatre dies ho deixo enrere».

I. Adéu a anar a missa!

M. Sí, total. En aquell moment era així tal com has dit, i just en aquell moment de la vida, amb 16 o 17 anys, van passar un cúmul de coses que em van canviar completament. Anava a l'esplai i allà tenia un monitor, un marista, que era una persona que desprenia moltíssima llum. Algú que sempre estava pels altres, un referent... Doncs, quan jo tenia 16 anys va morir de sobte, i això em va afectar molt. Que algú amb qui havia connectat desaparegués així, de cop i volta... Els dols són difícils de gestionar, en aquella edat. Recordo, especialment, que el funeral va ser al Monestir de les Avellanes.¹² Per a mi és un lloc important. L'església era plena de gent, amb persones a fora. Gent jove, grans, petits, famílies... I jo que pensava, i si avui em morís? Quanta gent vindria al meu funeral? I d'aquesta reflexió en va sortir una por molt gran, perquè no em venien moltes persones al cap. I, és clar, immediatament penses: «si vols morir així potser val la pena que visquis així també, no? Perquè potser la mort és com una conseqüència de la vida, oi?».

Llavors es van anar succeint experiències: el procés de confirmació mateix, una trobada de Taizé a Roma el 2013, una Pasqua jove, el Camí de Sant Jaume, entrar a l'esplai com a monitor (vaig arribar

12. Monestir de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes (la Noguera), monestir del segle XII actualment regentat pels germans maristes.

a dir «no» fins a tres vegades! Com Pere, oi? Negant tres vegades, perquè no me'n veia capaç). Llavors ja tot va anar rodat: vincular-me a la parròquia de Sant Ignasi de Lleida, organitzar coses amb els grups d'allà. Per a mi va ser com l'inici d'un procés de transformació. Em sentia acollit, estimat, que hi havia un sentit, i que s'obria tot un món. Ho vaig sentir com un gran alliberament, per a mi la fe va ser un alliberament: aprendre a viure en pau, fer-me conscient dels dons que tinc, posar-los al servei dels altres i veure que així era feliç.

(llarg silenci)

I. Quina passada! Sí, és clar, pensava que si al funeral hi havia tant gent és perquè realment la seva vida havia tocat molta gent, oi? Sí, havia tingut un impacte...

(llarg silenci)

M. Suposo que aquesta fascinació per veure tanta gent junta té molt impacte en l'adolescència. Recordo la trobada prèvia que es va fer a Barcelona abans de la Jornada Mundial de la Joventut de Madrid del 2011 o la Trobada de Tai-zé que et deia abans o les Pasqües... Després, quan vas construïnt amb els anys aquesta relació amb Déu, potser et va fascinant menys la quantitat. Ja no és tan important ser molta gent, sinó anar construïnt una relació personal, i com això dona força en moments de fragilitat. És molt bonic trobar-se amb molta gent però també adonar-se que Déu és allà sostenint-te quan ja no pots més... És bonic, adonar-se d'aquesta progressió en la fe, que al principi està

molt feta de foc artificial però que al final va desembocar en «l'espelmeta» i la pregària.

I. Hi estic molt d'acord. Recordo que en aquella primera Pasqua, vaig pensar «si hi ha tanta gent ficada en això és que alguna cosa deu passar». Però després, penses que realment això no és l'important (la quantitat) sinó les vides, com es viuen, que la vida tingui un sentit que sigui estimada i cuidada per Déu... Això és el que definirà la meua espiritualitat: saber que, passi el que passi, els moments difícils i els moments alegres... Déu sempre estarà aquí, sempre estarà amb tu... Això és una cosa que em posa la pell de gallina, que em reafirma en el fet que aquest és el camí, perquè fa viure amb més pau. Sí, viure amb més pau perquè sabem que Déu sempre ens estarà acompanyant i que amb independència del que ens arribi ens estarà estimant... Què més puc demanar?

M. Sí... Suposo que en un món on ser jove i cristià és anar contra corrent en molts àmbits, ser molts et reafirma en el que creus, però quan això desapareix en el dia a dia, el que és més important és el que creus. Al final estàs tu sol, sol amb Déu... Jo recordo que, a la carrera, teníem molts debats filosòfics.

I. Quina carrera vas fer?

M. Vaig fer primer Dret i després Educació Social. Sobretot amb la gent d'Educació Social teníem molts debats sobre temes diversos i la religió n'era un. I com et pots imaginar la postura majoritària era «anem a cremar esglésies». *(riu)*

I. (*riu*) M'ho puc imaginar, em puc imaginar fins i tot els arguments.

M. I en aquell entorn era difícil explicar per què la fe era important per a mi. M'agradava explicar-ho si la persona que tenia al davant, tot i pensar diferent, estava disposada a escoltar-ho. Però era molt difícil. Una vegada algú em va dir «però com pot ser que creguis si tu ets intel·ligent».

I. (*riu*) Això, també m'ho han dit molts cops.

M. Sí, sí, sí. I, és clar, després venen moltes preguntes i afirmacions sobre els tònics més visibles: l'església, les injustícies, la pederàstia, la sexualitat... Però també sobre la vida després de la mort. Recordo que una vegada em va sortir dir «per a mi la fe no és una manera de morir, és una manera de viure. Jo no visc pel que passi al més enllà». La meva padrina està convençuda que hi ha més enllà, que hi ha una altra vida i ho viu amb molta pau i molta esperança, i a mi em sembla preciós. Però la meva vivència de fe és molt més terrenal i la manera de fer-ho és seguir a Jesús com a forma de vida.

Una força que m'empeny a donar-me als altres, una manera de viure seguint Jesús... i no tant una forma de morir.

I. A mi el que més em diuen és: «Si ets creient és perquè et fa bé, oi?», o també: «Si tens algun problema pots resar i llavors et sents millor, no?». És clar, com explico en una conversa de deu minuts tot el que he viscut i tot el que he après de la meva experiència de fe? És que no puc... per molt que em posi

a discutir de manera racional sobre la Bíblia, no podré transmetre el que és Déu o el que és ser creient o quina és la meva fe, perquè moltes vegades no hi ha un cor obert a l'altre costat disposat a rebre i també hi són les meves limitacions per explicar-te amb paraules el que visc. Sempre em dona pau pensar que estic oferint un testimoni. El testimoni d'una persona jove, cristiana i que no encaixa amb els estereotips que la gent té de bones a primeres, una persona que des de dins l'Església vol ser motor de canvi i d'obrir portes. Si no s'enduen els arguments, almenys s'enduran un petit testimoni del que és seguir a Jesús.

M. La meva experiència és que he connectat molt més amb persones d'altres religions, perquè només quan parlem en el pla racional és molt difícil. La fe és una cosa viscuda, experimentada, que no es conforma amb respostes enllaunades. És un abandonar-se al desconegut que no té més explicació, que no sempre es pot entendre...

I. Sí, és veritat.

M. Aquests dies, mentre pregava, em sortia una cançó on hi ha una frase que diu «más allá de mis miedos, más allá de mi inseguridad, quiero darte mi respuesta, decir que sí hasta el final». I sí, per a mi és com una bona definició del que és la fe en aquest moment de la vida. Sortir de casa i arribar a un lloc tan diferent, sentir-me tan sol, tot i que ho hem fet en parella; amb el tema de la injustícia que és una cosa que em remou molt i que em porta a actuar; sentir-se petit, fràgil; quan les preguntes et superen i les respostes no les trobes

enlloc... doncs acollir tot això i seguir caminant. Un sí a seguir caminant. I és curiós, perquè quan tinc moments de baixada, o quan tinc els dies complicats i difícils, la pregària, la celebració, el servei... o sigui totes les dimensions de la fe, em posen a dins una energia que no sé explicar. El foc aquest que crema, que tens a dins i que de vegades es va apagant, o que fins i tot s'apaga del tot, però queden unes cendres o unes brases que després revifen. M'agrada pensar en aquesta imatge del foc.

I. Jo coincideixo molt a dir que la fe em crida a lluitar contra les injustícies, crec que és el que primer que em va tocar i el que continua animant la meva vocació. Sí que a vegades demano a Déu que m'ajudi a concretar: què faig? on vaig? Tinc clar que vull donar la vida, servir els altres, però la pregunta és com ho faig, on vaig. He de fer aquest màster o aquell altre? Se suposa que hem d'estar als marges, que hem d'estar amb els que pateixen i estic disposat a fer un màster a Holanda... Això és el que demano molt: llum per prendre les decisions des del desig profund d'ajudar les persones i mirant els canvis més estructurals en la societat. I això crec que conforma una part molt gran de la meva vocació. La fe també m'anima molt a voler aprendre més, a voler conèixer més, a seguir estudiant per poder millorar la vida de les persones. Això són com dos punts que actualment tenen un pes molt important en la meua vida.

M. A vegades hi ha la sensació que no puc ser seguidor de Jesús si no estic en la darrera trinxera del món. I potser no és tan això, o almenys no ho ha de

ser per tothom. O és que no té valor el que fa la padrineta, que amb prou força dedica una estona cada dia a pregar pels seus nets? O la del pare o la mare que intenten formar una família, o el jove que estudia per servir millor en el futur? M'agrada la paràbola de la velleta que dona una moneda al tresor del temple: cadascú des del lloc on està construint Regne.

I. Completament! (*silenci*) Abans, quan parlaves de quan tenies *bajón* i que la pregària i l'Eucaristia t'ajudaven, he recordat una vegada el grup de Magis, que estàvem parlant de la pregària. Si pregària de repetició, de contemplació... quan va sortir la típica pregunta de «i com sé que estic pregant?». Com sé que estic pregant i no només reflexionant o pensant? I recordo que l'acompanyant va respondre: la pregària dona fruits, sempre et porta a estimar més, a ajudar més. Potser no immediatament, però a la llarga veuràs que alguna cosa es va movent. Alguna cosa que et mou a estimar més, a tenir més paciència, a ser més agraïda, a valorar més els dons que tenim... I això és una cosa que visc en el dia a dia.

M. Sí, i també viure amb agraïment, no?

I. Sí!

M. Veure que al final la vida és un regal. Que tot el que ens va passant cada dia és un regal i que no podem donar res per amortitzat. Si vivim sempre sentint que el que ens passa és el que ens mereixem, sempre estarem com frustrats i incomplets. Ens tornem més exigents...

I. En això, per a mi el Principi i Fonament¹³ de sant Ignasi va ser una revelació molt gran que posava paraules al que havia viscut.

M. Mira, aquest matí ho he estat llegint i... ostres! Ha estat molt revelador. Jo només he fet Exercicis una vegada, va ser fa un parell d'anys i em va passar el mateix, una profunditat, una serenor, que no havia viscut abans.

I. A mi, és que estructurar i ordenar coses em va molt bé. Quan vaig veure que hi havia punt 1, punt 2, punt 3... vaig pensar «si no pot ser que estigui tot tan ben recollit!!». Això m'ha ajudat moltíssim! I la primera vegada que vam parlar de la indiferència en uns Exercicis... No donar res per fet, agrair tot el que tens i quan no ho tens poder continuar estimant Déu, i continuar vivint en plenitud.

M. Sí, i fins i tot viure la pèrdua també, amb serenor, amb agraïment... em sembla una manera de tancar molt xula, oi? No puc afegir res més.

I. Jo tampoc. Només voldria que el que hem parlat ajudi altres persones.

M. Sí...

I. I que Déu estigui actuant en les paraules i en la redacció final i en totes les persones, que treballaran per distribuir aquest petit testimoni humil de les nostres vides.

M. Nosaltres ens rentem les mans, a partir d'ara... (*riu*). Oh, que xulo, gràcies!

I. A tu també. Moltes gràcies... de veritat...

---

13. El Principi i Fonament és el pòrtic d'introducció als Exercicis Espirituals (EE 23) per tal que la persona que s'inicia en l'experiència es reconegui cridada a una relació íntima amb el Déu creador.

«Déu com a idea abstracta se'm fa difícil d'entendre, em cal personalitzar-lo més» (Clara)

«Tant la idea de bondat com la de perdó em semblen idees meravelloses» (Nepo)

Clara Cardoner (C). Crec que l'espiritualitat em fa viure d'una manera més profunda. Buscant més el sentit de les coses, fent créixer el meu jo interior.

Nepo García-Nieto (N). Jo no veig tant la connexió necessàriament entre l'espiritualitat i la profunditat. Jo des de fa temps em considero agnòstic per diverses raons, però principalment perquè soc una persona molt cerebral. I, partint d'aquesta base, una espiritualitat basada en la religió em costa. I en canvi, sí que busco una certa profunditat en la meua vida més a partir de la literatura, de la cultura i del dia a dia, des de prendre't unes braves al bar que més t'agrada amb uns amics el divendres o també intercanviar opinions sobre l'estat de les coses avui en dia sobre política, sobre el que sigui, sobre el món, i crec que això també és una manera de buscar, si no espiritualitat la complexitat del nostre món. Sí que crec que hi ha alguna cosa més enllà

de la persona, potser no un més enllà, potser no el cel o l'infern cristians... i tampoc crec en la reencarnació budista... A mi m'interessen molt les religions, és a dir, l'estudi de les religions.

C. És veritat que depèn molt de com defineixis espiritualitat, perquè sí que hi ha persones espirituals que no són religioses, però justament ho connecto amb aquesta profunditat. Al final, espiritualitat és esperit, esperit és com aquella cosa que no entenem ben bé però que ens fa estar vius a les persones, i no ser un conjunt de cèl·lules. Per tant, jo entenc que viure l'espiritualitat és viure amb tot allò que t'enriqueix com a ésser i no només com a persona física.

N. Estic d'acord amb tu que quan parlo amb persones de diferent orientació política, religiosa, social, econòmica, etc. el que més m'alarma és la superficialitat, la banalitat, la frivolitat d'uns

comportaments determinats. No tant des d'un punt de vista moral, sinó des del pensar i creure que hi ha alguna cosa més enllà, i que l'individu, la persona, té trets i potencialitats que van molt més lluny de la formiga que ara estic veient.

C. En el meu cas hi ha una cosa que noto moltíssim, que és aquesta necessitat d'estimar, des del principi, a una persona. Jo, quan conec algú, al principi sempre l'estimo. Sé que pot sonar estrany, però és així. Si hi ha coses que aquesta persona fa i no comprenc, intentaré entendre-ho. Suposo que això està vinculat a l'espiritualitat, o almenys a la meva educació com a cristiana d'estimar a tothom, de fer el bé...

N. Encara que estigui allunyat de la religió cristiana, sí que he de reconèixer que tant la idea de bondat com la de perdó em semblen idees meravelloses. Aquesta bondat basada en el respecte i en la comprensió de l'altre és una cosa amb la qual m'he identificat bastant i que sempre he respectat molt. És a dir, tot i ser agnòstic també crec que la persona és intrínsecament bona. Sempre penso que les persones són inherentment bones, més enllà del fet que tothom hem comès errors i fet coses més o menys dolentes. D'això me'n vaig adonar en l'únic voluntariat en què he participat, que va ser a Guatemala. Vaig estar dos mesos ajudant en un Tribunal, i allà vaig veure històries molt bèsties... I al mateix temps persones que encara seguien intentant fer un món, una ciutat, un barri millor i per un sou mínim, gent completament anònima. Em vaig adonar que això només ho pot fer una bondat, cristiana o

secular, basada en una comprensió i un perdó totals.

C. El que estava pensant és que a mi em va passar una mica al revés que a tu. Jo vaig anar a l'escola pública, i allà només sis o set de cinquanta vam fer la primera comunió, i la confirmació... ja ningú. Els meus pares em portaven cada diumenge a missa, i per a mi era un drama perquè no m'agradava. A l'adolescència sí que ja comences a fer-te preguntes. En aquesta època va ser molt important per a mi el grup de joves que tenia els divendres a la tarda, perquè era quan podia reflexionar realment sobre les meves coses i no sentir-me com un «bitxo raro». Perquè a l'escola això no ho vivia. Tot i que feia l'assignatura de religió, no treballàvem la interioritat ni l'espiritualitat. Crec que és important que... encara que els alumnes no siguin cristians, que hi hagi un treball sobre el transcendent, sobre com repensar-se com a persona, què vols fer amb la teva vida, on et porta... i això a l'escola no ho treballàvem.

N. Penses que això no es pot fer també des d'un punt de vista no religiós?

C. Sí, jo crec que es pot fer des d'un punt de vista no religiós que es podria arribar a fer en una escola no religiosa però que no es fa. I a mi em sembla que és un problema, perquè a mi em sembla que tothom ho hauria de poder reflexionar encara que fos a les hores de tutoria. Jo ho he hagut de buscar fora de l'escola perquè a mi l'escola no em donava res de tot això.

N. Com deies abans, per a mi la cosa va ser una mica al revés ja que vaig

anar a un col·legi religiós, el Sant Ignasi, i n'estic content. La meva família és bastant creient, no des d'un punt de vista superfanàtic o dogmàtic sinó des del raonament, des del diàleg i de tot això que és una mica el cor dels Exercicis espirituals ignasians. Per a mi, però, creure en Déu em sembla un pas que jo ara mateix no em veig capaç de fer. Sí, jo també vaig fer la confirmació, però era per inèrcia i quan he tingut l'edat, la capacitat i el coneixement suficient per tenir altres opinions he preferit seguir un camí diferent.

C. Sí, a mi em sembla supervàlid. Soc una persona que creu que l'important de la religió és buscar la bondat, estimar, ajudar, servir els altres, saber viure en comunitat... I, al final, si una persona creu o no creu en Déu, o creu en la reencarnació o... jo que sé, m'és igual, en realitat, a mi m'és igual. A mi em reconforta pensar que realment hi ha una energia (perquè per a mi Déu és més com una energia)...

N. Però Déu és més que una energia.

C. Sí, sí és més que una energia, però em reconforta saber que hi ha algú o alguna cosa, el que en vulguis dir, que va fer possible que nosaltres existíssim i ens va posar en aquest món, en aquest entorn, en aquestes coses tan boniques, i que vol que seguim convivint tots. No et puc assegurar al cent per cent que Déu existeixi perquè no ho sé. Senzillament m'agrada creure-ho.

N. Però deus sentir alguna cosa, més enllà del confort. Creure en Déu, en qualsevol Déu, no és només un confort. També implica un sacrifici. Qualsevol

creença, qualsevol mena d'espiritualitat exigeix una adaptació de la teva vida i dels teus objectius i, per tant, un sacrifici.

C. Bé, sí, però jo no ho considero un sacrifici. Evidentment que hi ha coses que faig per aquest motiu però per a mi no és un sacrifici perquè jo crec que m'estan aportant alguna cosa.

N. És que a mi em costa molt... Veig la religió con un sistema autoritari, com un sistema de creences, i qualsevol sistema que no estigui basat en la raó sinó en la fe, en alguna cosa superior a l'individu i a l'ésser humà, em costa molt dissociar-la de la coerció i del que és autoritari. «Això ho has de fer així o si no... aniràs a l'infern, seràs un pecador», etc.

C. Però és que, jo, això de les normes, me les prenc una mica...

N. Llavors... una religió a la carta, és una religió realment? No hi ha uns certs dogmes, uns certs elements dogmàtics que s'han d'acceptar? Ja sigui l'existència de Déu, ja sigui la Santíssima Trinitat, ja sigui... Ara estic buscant provocar i tampoc no toca.

C. No, no, t'entenc. Per a mi Jesús és la figura més fàcil d'entendre, l'Esperit Sant és superfonamental i Déu és senzillament, doncs... d'on han sortit aquestes coses. La Santíssima Trinitat és difícil d'explicar i ningú l'entén, i llavors cadascú la interpretem a la nostra manera. A mi m'ajuda mirar el que va fer Jesús, i el seu manament és clar: estima Déu sobre totes les coses i estima els altres com a tu mateix.

N. Però estimar Déu sobre totes les coses no implica un sacrifici?

C. Bé, però jo, quan estimo una persona, perquè l'estimo moltíssim, per a mi no és un sacrifici. Per exemple, per a mi no és obligatori agenollar-me cada vegada que passo davant el sagrari. Jo estic allà i li dic hola! Per a mi Déu és un amic.

N. Aquesta idea de Déu com a amic, no la puc entendre...

C. No l'entens. Doncs per a mi és...

N. Al meu col·legi, el Sant Ignasi de Sarrià, m'ho vaig passar molt bé tot el temps que vaig ser-hi, però hi ha una cosa que ja quan era petit i creient ni que fos per inèrcia, no entenia, i que és una cosa que he sentit a dir a bastants jesuïtes d'una manera o altra: aquesta equiparació de Déu amb un amic. A vegades em deien: «Com s'ha de resar? Resa com si anessis a fer unes braves amb el teu amic Déu». No és una persona, Déu! No pot ser una persona perquè si no deixa de ser Déu. No vull dir que no hagi de ser una figura propera, i jo crec que és bo que sigui una figura propera i no aquest Déu medieval, castigador, de l'Antic Testament... però d'allà a fer aquest salt... que sigui un amic... a mi em costa molt veure-ho així. Potser, segurament m'equivoco, a mi em costa molt veure-ho. Ja ho he dit abans, em costa molt... separar la idea de coerció de la idea de religió, o de fe.

C. Jo sí que crec que és com un amic que em cuida tota l'estona. Igual que quan tries un amic i ell et tria a tu perquè necessitem cuidar-nos, doncs jo

crec que amb Déu passa el mateix. M'agrada veure la pregària com una conversa. Tu només has de fer preguntes i les respostes van venint. Quan prego em sorgeixen les preguntes, qüestiono coses, penso he fet això bé, no ho he fet bé... També penso, mira, m'ha passat això... Te'n riuràs, però una mica abans de la pandèmia, quan a la meua vida s'estaven ensorrant moltes coses vaig fer un grup de *WhatsApp* amb mi mateixa que es deia... Déu.

N. Literalment li enviaves *whatsapp* a Déu?

C. Exacte! És que llavors vaig pensar «tal com faig amb els meus amics quan passa alguna cosa i els hi envio, doncs faré el mateix amb Déu, quan em passi alguna cosa que cregui que li he de comentar, li enviaré un *whatsapp*», i feia àudios i coses així... Déu com una idea abstracta se'm fa difícil d'entendre, em cal personalitzar-lo més.

N. A mi em costa equiparar Déu a una persona, i encara menys a un amic. Crec que és una figura divina, transcendent... Però al final si apropar-lo i fer-lo més humà, convertir-lo literalment en un amic, això fa que... com ho has dit abans que m'ha agradat? Et dona més confort en el sentit de benestar, doncs em sembla que està molt bé.

C. Sí, no sé, jo crec que és tot bondat...

N. Sí, en principi sí, però després llegeixes l'Antic Testament i dius: ostres, no sé! El diluvi universal...

C. Però això qui ho ha escrit? Ho han escrit mans humanes, és el que la gent

entenia en aquell moment. Només funcionava pel càstig.

N. Sí, sí, és veritat. Per això dic que s'ha de separar, la fe de cadascú del que s'hagi escrit o pensat en el passat.

C. Hi ha una experiència que m'ha vingut ara al cap sobre la manera com creixem espiritualment. Quan converso amb nois que estan acollits aquí al Casal Arrupe de Sant Cugat¹⁴ i la majoria són musulmans, a vegades surt el tema de Déu. Quan parlen són tan conscients que la seva religió és la veritable que sempre manifesten l'esperança que jo acabaré entenent que ser musulmà és el millor i que em convertiré. Doncs el que he experimentat sempre en aquestes converses és precisament que creixia la meva fe. Sí, això em va sorprendre moltíssim, compartir amb gent d'altres religions ha fet més forta la meva fe. I és que una de les coses que em van sorprendre era que, així com jo t'he dit que no et puc assegurar cent per cent que Déu existeixi, ells això no t'ho dirien mai. Ells n'estan cent per cent convençuts, i no els passa pel cap cap altra possibilitat.

N. Té més centralitat en la seva vida que en la teva, la idea de Déu...

C. Exacte. I això en certa forma em va motivar. Tot i que no puc compartir el camí que els porta a expressar això, el resultat m'atreu perquè em va fer veure que és igual de quina religió ets o no ets, tothom té una transcendència,

encara que no l'hagis treballat la tens. Al final, tothom vol ser feliç, i crec que això ningú t'ho negarà.

N. El tema està en qui diu com has de ser feliç... O ho decideixes tu?

C. Jo crec que això va fer créixer molt la meva espiritualitat. És a dir, entendre que tothom em pot ajudar a arribar en aquest punt que jo vull arribar, tot i no haver compartit el meu camí, saps? He canviat molt des que estic tenint aquest tipus de converses. Sí, som tots molt diferents, però aquestes diferències ens poden ajudar a créixer, pot fer que sumem perquè és igual les diferències perquè tots podem treballar junts per una mateixa cosa.

N. Ho he vist per experiència: dos creients de religions diferents de vegades tenen molt més en comú que una persona creient i una altra no creient dins de la mateixa cultura jueva, musulmana, cristiana o la que sigui. I això a mi em sembla importantíssim perquè, al final, la gran majoria de la població mundial creu en una religió o una altra i, més enllà del que jo pensi sobre aquesta cosa tan particular, crec que és bo que això passi. He estudiat el tema de l'Orient Mitjà i he viscut algun temps allà i em fascina tot el tema de la convivència religiosa des d'un punt de vista més analític i em sembla molt i molt important el diàleg interreligiós. Que el papa Francesc es reunís amb al-Sistani, que és un aiatol·là xiïta de l'Iraq, em va semblar importantíssim.

---

14. El Casal Arrupe és un equipament que està a Sant Cugat i que acull nois migrants en situació administrativa irregular atesos per la Fundació Migra Studium. La conversa entre la Clara i el Nepo es fa en aquest lloc perquè és un lloc significatiu per a la Clara.

I més ara quan respecte a l'islam hi ha tot un discurs d'odi. Si hi hagués una desena part del coneixement que hi ha sobre la religió musulmana es veuria que realment l'islam no és inherentment diferent a qualsevol altra religió i que tampoc ho és ni el judaisme ni el cristianisme. I que tot el problema que hi ha de radicalitat i de fanatisme religiós respon més a com s'instrumentalitza la religió que no pas de la religió com a tal...

C. També és una cosa que jo penso moltíssim.

N. Em sembla que ja fa més d'una hora... Està bé que tinguem trajectòries diferents, no oposades però diferents...

C. Els dos, vulguis o no, hem vingut de famílies cristianes...

N. Sí, sí, és així!

«Per a mi, l'espiritualitat és intentar trobar Déu en tot allò que faig i dic» (Sanja)

«A vegades sembla que per ser cristià o cristiana t'hagis de justificar» (Ares)

Sanja Rahim (S). Casa meva és una mica a tot arreu. He viscut tota la vida a Barcelona, els pares estan a Londres i ara casa meva és aquí al Senegal. He volgut connectar-me¹⁵ des d'aquí des d'aquesta habitació perquè té més significat: darrere meu hi ha el nostre altar de pregària, que hem construït el meu company i jo, i que significa la fe compartida dels dos, la convergència de les dues religions.

Ares Mateus (A). Jo tenia dubtes d'on posar-me. Al final per una raó de connexió ho faig des de casa, però durant la setmana m'ho he preparat una mica a la parròquia que és per a mi un espai important, ja que la meva fe surt dels espais comunitaris. Tot i estar a casa m'he encès una espelma que ens van regalar els joves del grup de confirmació a final del curs passat, i que

m'ajuda a tenir present Déu en aquesta trobada.

S. Per a mi és la primera conversa d'aquesta mena i el que em sorgia primer és explicar-te com és la meva espiritualitat i en què es basa. La meva espiritualitat és molt interreligiosa tot i que té com a pilar fonamental l'islam, que és la fe en què he estat educada a casa. Tot i que els cinc pilars bàsics de l'islam són la professió de fe, la pregària, l'almoïna, el dejuni i la peregrinació a la Meca, jo he aterrat tot això en la meva vivència. Per a mi l'espiritualitat és, a part de la pregària, saber reconèixer i saber mirar l'altre des de la compassió, des dels ulls de Déu, intentar trobar Déu en tot allò que faig i dic. Trobar Déu en el rostre de l'altre, sobretot prendre consciència de l'aquí i de l'ara, i a partir d'això donar

---

15. La conversa entre la Sanja (Senegal) i l'Ares (Lleida) es va fer a través d'Internet.

el millor de mi sense haver de demanar, simplement donant... Ara, allò que rebí serà benvingut. Això em porta a arrelar-me molt en el que soc, sense cap mena de pretensió, simplement fer allò que haig de fer amb la millor de les intencions però sobretot intentant trobar Déu.

A. Jo també, mentre m'ho preparava, pensava d'on sortia tot plegat. Els meus pares es van conèixer en un entorn de joves cristians i, per tant, l'educació que he rebut ha estat molt en aquesta línia. Però sí que em preguntava en quin moment vaig deixar de viure la meva educació en la fe com una cosa cultural i vaig passar a viure-ho de la manera que jo vull, de manera autònoma. Per a mi no és fàcil d'explicar. Quan acompanyo joves a la Pasqua o a la confirmació em fan unes preguntes que a vegades són difícils de respondre, ja que a mi mateixa em resulta complicat explicar aquest moment en què vaig començar a creure de veritat per mi mateixa. El que està clar és que el que visc va lligat a un estil de vida, no és una moda passatgera.

S. Que forma part del dia a dia, independentment del que passi.

A. Sí és una cosa que et fa connectar de manera especial amb les persones, sobretot amb les que experimenten el mateix, siguin de la religió que siguin.

S. Aquesta dimensió comunitària l'envejo moltíssim perquè és una cosa que he descobert fa poc. Jo he viscut la meva fe de manera molt individual. L'islam és una pràctica personal, sobretot una relació que tu tens amb Déu

i ara penso... és bonic, poder-ho compartir. Això ens fa més lliures: poder expressar la fe, compartir-la amb els altres, també ajuda a créixer en aquesta fe.

A. Per a mi és indispensable. Em costa molt posar-me a pregar sola. Però els espais comunitaris de pregària (com, per exemple, les pregàries de Taizé) m'ajuden molt: espais de comunitat i intimitat a la vegada.

S. Per a mi, parlar de la fe se'm fa estrany perquè no ho he compartit gaire. Em preguntava que és el que m'ha portat a tenir l'espiritualitat que tinc. Jo he crescut en una família musulmana, però he anat a una escola catòlica on els valors són els mateixos que en la meva religió. Em veig anant a moltes eucaristies i allà, d'una manera o altra, encara que no en fos conscient, estava cultivant la meva fe. Una imatge que em ve al cap és una eucaristia de Setmana Santa a l'escola, on els que s'iem a les últimes files de l'església érem musulmans. Em recordo dient-me: «estic en un lloc sagrat, i jo també crec». Al final, l'ofrena que s'estava fent era una ofrena a Déu. Potser Déu té noms diferents però acaba sent un mateix Déu. A banda de l'escola, l'educació a l'islam que he rebut ha estat per part de la família, i després amb una dona que exercia com a imam he après a llegir l'Alcorà. Però llegia l'Alcorà en àrab sense entendre l'àrab, i això d'alguna manera em va frustrar, però almenys cultivava la pregària. En una etapa més adulta he reconnectat amb l'Alcorà, intentant entendre que és el que he rebut. Amb més de vint anys vaig decidir llegir l'Alcorà en castellà

perquè necessitava entendre la Paraula de Déu, l'havia après a llegir en àrab, sense saber el contingut ni el significat, ni la seva transcendència en el dia a dia. En paral·lel, els atemptats de les Rambles, l'agost del 2017 i amb tot el que estava passant al món, l'islam... i això també em va fer viure la meua fe de manera més individual. També que a la família es va incorporar un cunyat que és catòlic. El meu nebot neix en el si d'una família amb dues religions i començo a veure que és molt important expressar el que sento i que la vivència que vull transmetre sigui compartida. Però hi ha un moment de reafirmació per a mi, que existeix alguna cosa sobrenatural que ens rep tal com som. És el moment del diagnòstic de la meua malaltia. Fa uns anys vaig estar ingressada un temps sense saber ben bé el que tenia, si un càncer o no, i al final era una malaltia crònica. Però va ser el moment que vaig sentir aquesta força de deixar-me acollir, fràgil i dèbil, per Algú, per Algú en qui pots confiar. Això és el que m'ha portat fins aquí.

A. Aquesta experiència teua més personal em fa pensar molt. El fet que ho hagis de viure de manera individual, sense espais comunitaris, a la vegada ho converteix en una cosa molt real. A vegades tinc la sensació que quan tot és tan comunitari hi ha una inèrcia i que quan desapareix... Estem tan acostumats a viure la fe en comunitat, que se'ns cuidi i acompanyi, que quan això, pel que sigui, no és possible, la fe o sobretot la pràctica queda en un segon pla. En el teu cas, haver-ho viscut més personalment ho fa més autèntic. Jo tinc la sort que la meua parella també és creient i que compartim la fe i

les ganes de trobar espais, però veig en altres casos, quan una persona s'aparella amb algú no creient, que se l'estira cap a fora, per dir-ho d'alguna manera. És el que deies, si la fe personal no és prou forta, no està prou arrelada, és molt fàcil desenganxar-se'n. Dit això, jo em sento plena en els espais comunitaris, i m'agrada pregar i trobar aquests espais.

S. Jo crec que vivint-ho de manera individual, arribes a assumir que depèn de tu. Ets tu qui decideix si vols connectar amb Déu o no. Perquè al final, per a mi la fe des de la vivència individual, com també comunitàriament, és sobretot el diàleg que tens amb Déu. Aquest diàleg el decideixes tu, quan tenir-lo, i com t'hi disposes... Al principi pensava «si no faig pregària no estic practicant», però al final he assumit que hi ha altres maneres de viure l'espiritualitat en el dia a dia: agraint, posant aquesta mirada en Déu. No tot és l'oració. Però alhora també la meua vivència personal fa que trobi a faltar els espais per poder-ho expressar lliurement. Ja sigui en moments més àlgids o de més crisi, compartir-ho fa que t'arrelis més en la fe. És bonic, perquè les nostres dues experiències són com dues cares diferents però molt complementàries.

A. Quan tu has compartit la teua fe, com t'has sentit fent-ho amb persones cristianes? Ara deies, de vegades em sento que l'altre no m'entén, però estàs parlant de gent del teu entorn o també cristians?

S. Jo em sento molt còmoda en tots els espais justament perquè he crescut en un entorn on l'islam i el cristianisme

han estat presents. He fet l'abstracció dels valors comuns, no tant de la pràctica en concret sinó de tot allò que ens uneix i ens porta al diàleg. Això a la pràctica, per a mi s'està traduint ara a voler construir una fe compartida amb la meua parella i veure on estan aquests punts en comú. Però és veritat que m'han faltat els espais per poder expressar-me.

A. Que guai! La meua companya de feina és musulmana i sempre penso «sí, té maneres de fer diferents però em sento molt més còmoda a nivell de profunditat amb ella que amb altra gent que potser ha estat educada en el catolicisme però que no té aquest sentit de Déu».

S. És veritat que quan ets musulmana i arribes a un país de majoria cristiana tens també les teves dificultats. Et sents molt cohibida, perquè no has arribat a trobar els espais. A mi, per exemple, en el darrer temps el que m'ha ajudat molt és trobar la meua pròpia manera de pregar que és el silenci, entrar en diàleg, preguntar-me que és el que diu Déu del meu dia d'avui, sense haver d'agafar una lectura en concret. Crec que totes les maneres de pregar i de fer són vàlides, sempre que les visquis bé i t'ajudin a créixer.

A. Una dificultat és que, avui, ser creient ha passat de moda. Amb les meves amigues de l'institut, per exemple, no n'hi ha cap que sigui creient. Alguna s'ha atansat més al ioga i a la meditació, i això sí que està més de moda, és més «guai». I en canvi sembla que per ser cristià o cristiana t'hagis de justificar. També tinc alguna amiga que

s'ha atansat a la parròquia, no és creient, però està entenent una mica més aquesta experiència que tinc. Però no per això deixes de sentir-te qüestionada en general, i llavors t'estimes més amagar-ho. M'ha costat molt poder-ho dir obertament, fins i tot hi ha espais on no ho saben. I penso, si ara mateix la fe és un dels pilars de la meua vida, perquè ho he de portar tan íntimament?

S. A mi m'ha passat el mateix. Al final, viure la fe de manera tan individual et porta a no verbalitzar-ho i a no manifestar-te davant dels altres com a creient. I això encara més en el context en què estem ara, on moltes espiritualitats i visions del món són acceptades, però estar arrelat en una religió en concret no tant. Jo entenc que si no vius aquesta experiència sigui molt difícil entendre i comprendre el que està vivint l'altre. Vaig tenir una conversa amb un amic que es considera ateu i ve del món de la ciència, és informàtic, i em feia preguntes molt concretes. Com a enginyer informàtic, per a ell tot té la lògica de la ciència i jo li deia «el que jo sento és com una força sobrenatural en les coses que faig». Sento un impuls, sento que hi ha algú que m'acompanya en el meu dia a dia, i això no t'ho puc explicar amb ciència. No t'ho puc explicar amb un fet concret més enllà del que he viscut. Justament això, és molt difícil expressar-ho.

A. Sembla que t'hagis de justificar... En el teu cas, ho deies abans amb els atemptats terroristes, quan dius que ets musulmana t'engloben amb això. I en el cas del cristianisme el tema dels abusos, el reconeixement del col·lectiu LGTBIQ+... Llavors dius que una

cosa és l'Església i el que arriba a la gent del que fa l'Església, i una altra l'espiritualitat. Però sembla que t'has de justificar.

S. Estic convençuda que si tens voluntat de conèixer l'espiritualitat de l'altre és possible entendre-ho, encara que sigui una part petita. Amb la meua parella em passa, al final tenim una espiritualitat diferent, i l'estem construint de manera conjunta des de religions diferents. Amb algú que no creu, o creu en altres espiritualitats, sempre hi ha un punt de trobada.

A. A l'islam teniu alguna cosa semblant a la confessió?

S. No. Sí que és veritat que hi ha una nit del perdó, que és abans del Ramadà, quinze dies abans, i es prega tota la nit. És demana perdó per tots els pecats i els errors que has comès. Però jo això no ho he viscut gaire bé perquè em dona la sensació que és com pregar per inèrcia, de manera repetida. Al final són formes que té la religió. Sí que hi ha un moment d'entrada a la comunitat musulmana que equivaldria al baptisme. Quan neix un nadó se li prega a cau d'orella una oració per donar-li la benvinguda a la comunitat i s'enterra un floc de cabells a terra perquè l'Alcorà diu que de la terra neixes i a la terra tornes.

A. És molt bonic! Em va agradar molt aquest estiu quan vam estar a Tanzània, que el percentatge de persones musulmanes i de persones cristianes és més o menys el mateix i que hi ha molt bona relació entre les dues comunitats. Ens van explicar que hi va haver

una època que van arribar líders religiosos musulmans que estaven portant la població cap a la radicalització, i va començar a haver-hi mal ambient entre les religions i els cristians es van rebotar... Els líders de l'islam i els cristians de la zona es van reunir i van dir: hem d'acabar amb això, nosaltres com a comunitat no estem predicant això. Van fer fora els qui estaven radicalitzant les comunitats, i el bon ambient va tornar. Em va semblar molt bonic.

S. Això em fa pensar que aquí al Senegal la religió majoritària és la musulmana, però és molt curiós perquè dintre de les famílies pot haver-hi una part musulmana i una cristiana. El pare pot ser musulmà i la mare cristiana i es conviu molt bé. Ho viuen i ho comparteixen molt bé. Totes les festivitats són reconegudes. Hi ha la promoció de les dues religions. Això m'encurioseix molt. Li vaig preguntar a un senyor: quan neix un fill en el si d'una família que és musulmana i cristiana, el fill com l'eduqueu? I deia: nosaltres inculquem la fe i el fill és lliure de decidir si vol ser musulmà o cristià. Em va semblar magnífic. Donar la llibertat de poder escollir qui vols ser, amb què t'identifiques. Vam anar a visitar Fadiouth, que és la única ciutat que té un cementiri cristià i musulmà en el mateix lloc. Això demostra que és possible construir llocs comunitaris almenys de dues religions i tenir una vivència positiva. Aquest cementiri és una passada. Responent una mica a l'última pregunta, a mi això m'impulsa a seguir buscant maneres de construir ponts i ponts comuns, caminar més cap a uns valors de forma conjunta més enllà de la fe de cadascú. Que tots i totes

treballem per un món més just, cadascú des del que viu des de dintre. Seguir construint i trobar formes de reconèixer i mirar-nos l'altre per molt que la vivència sigui diferent.

A. Jo crec en l'estima, amb tot el sentit que té la paraula estimar i amor. Al final és veritat que Déu és amor i així ho explico als joves. Si no saps el que és Déu, canvia la paraula Déu per amor en el context que sigui, i allò serà Déu. Per a mi té molt sentit. Estimar els altres et fa més bona persona, et fa entendre moltes coses... Quan era adolescent i sentia que deien «deixa-ho en mans de Déu» em semblava una frase una mica «carca». Però ara ho entenc millor. És veritat que hi ha coses on no pots arribar i que cal pregar i deixar que Déu faci el que ha de fer. Vetllar per la coherència, que l'estil de vida sigui l'estil de vida de Jesús... però cal reconèixer també les nostres limi-

tacions. Durant massa temps m'he fustigat amb la coherència, i també l'he exigut als altres. Però som persones i tenim limitacions i pots estimar des de les limitacions que tenim. Això Déu també ens ho ensenya i ens estima així.

S. A mi em sortia... això de «deixar-ho en mans de Déu» crec que és una cosa comuna i saber-te fràgil i deixar-te acollir... Déu t'estima com ets, amb les teves limitacions. Déu no és exigent, no busca el perfeccionisme, és compassiu, et posa en la missió de fer el que tu millor sàpigues, no et jutja. I confiar. Confiar en moments que són difícils que hi ha algú que t'acompanya. Aquestes característiques de Déu són les mateixes que crec hem d'intentar difondre i fer participants als altres, que nosaltres també puguem ser una mica altaveu i aplicar-nos-ho a nosaltres mateixes, en el nostre dia a dia. Seguir el seu camí i la seva paraula.

«Ajudar» és el verb amb què Ignasi de Loiola expressà modestament el seu gran desig de fer el bé als altres. Sota aquest lema de servei i senzillesa, Cristianisme i Justícia i la seva Escola Ignasiana d'Espiritualitat (EIDES) ofereixen aquesta sèrie de materials ignasians.

Quaderns EIDES

Darrers títols

- 94. *Jo sol, què puc ser?* C. Marçet
- 95. *Un de tants.* J. M. Rambla
- 96. *Cartes des de l'Altiplà.* J. M. Fernández de Henestrosa (PPH)
- 97. «Preparar i disposar l'ànima» *IEE 1*. J. Casassas, A. Guidonet, D. Guindulain
- 98. *Aplicació de sentits.* R. Abós-Herrándiz
- 99. *De la ferida al cor del món.* L. Rius (coord.)
- 100. *Joves i espiritualitat.* G. Andrés (coord.)

La Fundació Lluís Espinal envia gratuïtament els quaderns EIDES. Si desitgeu rebre'ls, demaneu-los a:

Cristianisme i Justícia

Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona
93 317 23 38 • info@fespinal.com
www.cristianismeijusticia.net

També podeu descarregar-los a:
www.cristianismeijusticia.net/quaderns

Abril del 2023 • Tiratge: 6.000 exemplars

